

Varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma

Mallipohja varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman laatimiseen Versio 1.0	
Laatijat:	Mari Kolu, palvelupäällikkö, Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto Terhi Seppälä, palveluvastaava, Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut Minttu Jokinen, Palveluvastaava, JYME/KYLLÖ Anu Saavalainen, Proviisori, sairaala-apteekki Miia Pirttimäki, opetushoitaja, Osaamisen ja kehittämisen palvelut Asta Kähkönen, Lääkitysturvallisuuskoordinaattori, sairaala-apteekki
Hyväksymispäivämäärä:	
Hyväksyjä:	Keski-Suomen hyvinvointialueen lääkitysturvallisuustyöryhmä 4/2026
Seuraava päivitysajankohta:	4/2028

Laukaan kunta, varhaiskasvatus

Laatijat:	Maria Kankkio, varhaiskasvatuksen johtaja
Hyväksymispäivämäärä:	
Hyväksyjä:	
Seuraava päivitysajankohta:	

Versiohistoria:

Päivämäärä 2.6.2026	Versio 1.0	Luoja/muokkaaja Maria Kankkio
Kuvaus muutoksesta		
Päivämäärä	Versio	Luoja/muokkaaja
Kuvaus muutoksesta		
Päivämäärä	Versio	Luoja/muokkaaja
Kuvaus muutoksesta		

Varhaiskasvatuksen yksikkö

Yhteystiedot:

Laatijat:	Nimi + nimike
Hyväksymispäivämäärä:	
Hyväksyjä (yksikön vastuulääkäri):	Nimi + nimike
Seuraava päivitysajankohta:	

Versiohistoria:

Päivämäärä	Versio	Luoja/muokkaaja
Kuvaus muutoksesta		
Päivämäärä	Versio	Luoja/muokkaaja
Kuvaus muutoksesta		
Päivämäärä	Versio	Luoja/muokkaaja
Kuvaus muutoksesta		

Sisällys

Varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma	1
Kunnan / kaupungin nimi.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Varhaiskasvatuksen yksikkö	2
1. Johdanto.....	3
1.1. Ohjeistus tilanteisiin, joissa kunta / kaupunki päättää käyttää hyvinvointialueen asiantuntijoiden laatimaa mallipohjaa	4
2. Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	5
2.1. Lääkehoidon toteuttamiseen tarvittavat resurssit varhaiskasvatuksessa.....	6
3. Huoltajan rooli ja vastuu	7
4. Lääkehoidon vastuut, velvollisuudet ja työnjako	8
5. Osaamisen varmistaminen ja lupa lääkehoidon toteuttamiseen	14

5.1.	Osaamisvaatimukset	16
5.2.	Perehdytys	17
5.3.	Osaamisen varmistaminen.....	17
5.3.1.	Lääkehoidon koulutuksen tutkinnossa saaneet ammattihenkilöt	18
5.3.2.	Lääkehoitoon kouluttamaton henkilökunta	19
5.4.	Lupa lääkehoidon toteuttamiseen	20
6.	Lääkehoidon prosessi.....	20
6.1.	Lapsen yksikölinen lääkehoitosuunnitelma eli lääkehoitosopimus.....	21
6.2.	Lääkkeen säilyttäminen	22
6.3.	Lääkehoidon toteuttaminen ja lääkevaikutusten seuranta.....	24
6.4.	Lääkkeen annon kirjaaminen ja huoltajien informointi.....	25
6.5.	Vanhentuneiden tai tarpeettomien lääkkeiden käsittely	26
7.	Lääkehoitoon liittyvät riskit ja riskilääkkeet	27
8.	Lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumissa toimiminen	30
9.	LIITTEET	34

1. Johdanto

Keski-Suomen alueella varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman laatimista ohjaavat

- Sosiaali- ja terveysministeriön [Turvallinen lääkehoito -opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen](#) (2021:6)
- [Turvallinen lääkehoito varhaiskasvatuksessa -infograafi](#)
- Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo (2012) [Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoitossa](#)
- Keski-Suomen hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelma
- Käypä hoito –suositukset ja hoitotyötä ohjaavat suositukset

Varhaiskasvatuksen toimialalla lisäksi:

<https://www.opi.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-turvallisuustyon-organisointi-ja-johtaminen>

Keski-Suomen hyvinvointialueen lääkitysturvallisuustyöryhmä on hyväksynyt tämän lääkehoitosuunnitelman mallipohjan, jota voidaan käyttää lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen varhaiskasvatuksessa Keski-Suomessa. Mallipohjan asiasisältö on asiantuntijanäkemyks ja -suositukset toimintatavoista, joilla lapsen turvallisuus varmistetaan toteutettaessa lääkehoitoa varhaiskasvatuspäivän aikana. Viime kädessä vastuu työntekijöiden vastuunjaon ja lääkehoitoon liittyvien toimintatapojen määrittelemisestä ja linjaamisesta on kunnalla / kaupungilla, jonka alueella toimivia varhaiskasvatuksen yksiköitä lääkehoitosuunnitelma koskee ja velvoittaa.

Lääkehoitosuunnitelman tarkoituksena on

- yhtenäistää lääkehoidon toteuttamisen vastuunjako ja toimintatapoja varhaiskasvatuksessa (päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä esiopetuksessa) kunnan / kaupungin alueella
- varmistaa lääkehoidon turvallisuus varautumalla tilanteisiin suunnitelmallisesti edeten kunnan/kaupungin tasolta toimipaikkakohtaisesti aina lapsikohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan (lääkehoitosopimukseen) saakka
- ohjata oppimaan vaaratilanteista (poikkeama tai läheltä piti) ja kehittämään toimintaa opitun perusteella

Lääkehoitosuunnitelma on laadunhallinnan ja omavalvonnan asiakirja, joka ohjaa lääkehoidon prosessia. Lääkehoitosuunnitelman laatiminen koskee sekä kunnan omaa että yksityistä palveluntuotantoa (esim. päiväkodit ja perhepäivähoito). Lääkehoitosuunnitelma liitetään osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa.

1.1. Ohjeistus tilanteisiin, joissa kunta / kaupunki päättää käyttää hyvinvointialueen asiantuntijoiden laatimaa mallipohjaa

Kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johdon vastuulla on huolehtia, että alueen varhaiskasvatukselle on laadittu toimintaan sopiva lääkehoitosuunnitelma. Linjaukset kirjataan lääkehoitosuunnitelman **sinisiin laatikoihin**, ja kirjaamisessa hyödynnetään apukysymyksiä. Jos kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johdossa arvioidaan, että joistain asioita voidaan päättää / linjata yksikkökohtaisesti apukysymykset siirretään vihreään laatikkoon ohjaamaan varhaiskasvatuksen yksiköiden lääkehoitosuunnitelmien laatimista.

Kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johdon kirjaamat linjaukset velvoittavat jokaista alueella toimivaa varhaiskasvatuksen yksikköä toimimaan linjausten mukaisesti.

Kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johdon laatima varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelma tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään kahden vuoden välein sen jälkeen,

kun hyvinvointialue on ensin ilmoittanut mallipohjaan tulleista muutoksista. Johdon vastuulla on varmistaa, että päivittäminen tapahtuu säännöllisesti. Lääkehoitosuunnitelmaan tulleet muutokset kirjataan versiohistoriaan ja muutoksista tiedotetaan kunnan/kaupungin alueella toimivia varhaiskasvatuksen yksiköitä.

Varhaiskasvatuksen yksikön johtajan vastuulla on täydentää kunnan/kaupungin laatimaa varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmaa käytännönläheisillä lääkehoidon toteuttamista ohjaavilla toimintatavoilla, jotka kirjataan lääkehoitosuunnitelman **vihreisiin laatikoihin**, ja kirjaamisessa hyödynnetään apukysymyksiä.

Varhaiskasvatuksen yksiköiden lääkehoitosuunnitelma tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään kahden vuoden välein kaupungin / kunnan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman päivittämisen jälkeen. Lääkehoitosuunnitelmaan tulleet muutokset kirjataan versiohistoriaan ja muutoksista tiedotetaan läkehoidon tehtäviin osallistuvaa henkilökuntaa.

Varhaiskasvatuksen yksikön johtajan vastuulla on valvoa, että henkilökunta noudattaa sovittuja toimintatapoja arjessa. Henkilökunnalle perehdytetään lääkehoitosuunnitelmaan kirjatut toimintatavat, ja jokainen läkehoidon toteuttamiseen osallistuva henkilö vastaa omasta toiminnastaan. Lääkehoitosuunnitelman noudattaminen on juridisesti velvoittavaa. Lääkehoitosuunnitelma säilytetään varhaiskasvatuksen yksikössä siten, että se on helposti henkilökunnan saatavilla.

2. Läkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Lapsen läkehoidosta vastaavat häntä hoitava lääkäri ja huoltaja. Lähtökohtaisesti pyritään aina siihen, että lapsen lääkehoito toteutetaan kotona. Pitkäaikaissairaiden lasten läkehoidon koordinointi-, ohjaus- ja seurantavastuu on hoitavalla terveydenhuollon taholla.

Läkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuspäivän aikana sovitaan yhteistyössä huoltajan, lapsen läkehoidosta vastaavan lääkärin ja varhaiskasvatuksen yksikön henkilöstön kanssa. Läkehoidon toteuttamisen yksityiskohdista laaditaan lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma eli lääkehoitosopimus (kts. kohta 6.1). Läkehoidon turvallisuuden perusedellytys on kiinteä yhteistyö huoltajan kanssa (kts. kohta 3).

Varhaiskasvatuspäivän aikana lapselle voidaan antaa **vain välttämättömiä Suomessa lääkärin määräämiä lääkkeitä**, joita voivat olla esimerkiksi:

- pitkäaikaissairauden säännöllinen lääkehoito, joka on välttämätön päivähoidossa olon aikana, esim. diabetes, epilepsia, vaikea allergia
- välitöntä hoitoa vaativa tilanne, esimerkiksi anafylaksia, insuliinishokki, kouristus
- satunnaiset pitkäaikaissairaudesta johtuvat oireet, joiden lievittäminen on välttämätöntä, esimerkiksi astmakohtaus
- lyhytaikainen, kuuriluonteinen lääkehoito, esimerkiksi antibioottikuuri

Lääkkeet on oltava alkuperäispakkauksissa (kts. tarkemmin kohta 6.2 Lääkkeen säilyttäminen)

Ilman lääkärin määräystä varhaiskasvatuspäivän aikana lapselle voidaan antaa vain lääkkeettömiä perusvoiteita huoltajan antaman ohjeen mukaisesti tukien kotona tapahtuvaa perusrasvausta.

Varhaiskasvatuksessa lääkehoitoa voidaan toteuttaa

- luonnollista reittiä käyttäen (esim. suun kautta, silmään, iholle, peräsuoleen tai inhaloiden keuhkoihin)
- ihon alaisina injektioina (esim. insuliini)
- lihaksen sisäisinä injektioina (esim. hätäensiavun lääke adrenaliini)
- nenämahaletkuun (NML) / gastrostomialetkuun (PEG)

Vaativaksi lääkehoidoksi varhaiskasvatuksessa katsotaan lääkehoidon toteuttaminen nenämahaletkuun tai gastrostomialetkuun (PEG), insuliinihoidon toteuttaminen sekä pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien (PKV) ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden käsittely ja antaminen. Tällainen lääke ovat esimerkiksi epilepsiahoitoon tarkoitettu lääke Buccolam® hoitoon tarkoitetut lääkkeet.

Yksikkökohtainen lääkehoidon vaativuuden ja toteuttamisen taso sekä sen vaikutukset työntekijöiden osaamisvaatimuksiin kirjataan kohtaan 5.1.

2.1. Lääkehoidon toteuttamiseen tarvittavat resurssit varhaiskasvatuksessa

Pääsääntöisesti lääkehoidon toteuttamisesta vastaavat lääkehoitoon koulutetut terveydenhuollon ammattihenkilöt, kuten lähihoitajat, jotka ovat saaneet riittävän perehdytyksen lääkehoidon toteuttamiseen, ja heidän osaamisensa on varmistettu luvussa 5 kuvatulla tavalla. Varhaiskasvatuksen yksikköön työsuhteessa olevat terveydenhuollon ammattihenkilöt, joiden tutkintoon on sisältynyt vähintään lähihoitajan osaamisvaatimusta vastaava määrä lääkehoidon opintoja ovat veloitettuja lääkehoidon toteuttamiseen. Erityisesti vaativan lääkehoidon

toteuttaminen tulisi järjestää niin, että sen toteuttamisesta vastaa terveydenhuollon ammattihenkilö.

Muun tutkinnon suorittaneiden osallistuminen lääkehoidon toteuttamiseen perustuu työntekijän henkilökohtaiseen suostumukseen (esim. varhaiskasvatuksen opettaja, lastenohjaaja, perhepäivähoitaja, avustaja). Heidän tulee saada lääkehoidon tehtäviin riittävä koulutus, perehdytys ja heidän osaamisensa varmistetaan luvussa 5 kuvatulla tavalla.

Kaikilla työntekijöillä on oltava valmius toteuttaa tarvittaessa hätäensiavun lääkehoitoa, jos lääkehoitoon koulutettuja ja perehdytettyjä työntekijöitä ei ole välittömästi saatavilla.

Työnantajan vastuulla on varmistaa, että varhaiskasvatuksen yksikössä on sen toiminta-aikana paikalla riittävästi lääkehoitoon koulutettua ja perehdytettyä henkilökuntaa. Lääkehoitosuunnitelmaan kuvataan

- lääkehoidon tehtävien suorittamiseen tarvittavat resurssit normaalitilanteessa
- miten lapsen turvallinen lääkehoito varmistetaan tilanteissa, joissa lääkeshoidosta vastaava henkilö on tilapäisesti poissa työstä joko sairastumisen tai vuosiloman vuoksi, eikä lääkehoitoon koulutettua / perehdytettyä sijaista ole pystytty järjestämään.

Kunnan / kaupungin linjaukset käytettävissä olevista resursseista:

Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä nimetään yksikön oma lääkehoitovastaava, jolle maksetaan myös erillistä lääkehoidon tasolisää (tasolisän maksaminen koskee kunnallista varhaiskasvatusyksikköä).

Lääkehoitovastaava koordinoi omassa yksikössään lääkehoidon toteuttamista, ohjaa ja opastaa muita lääkehoidon toteuttajia. Lääkehoitovastaavalle nimetään yksikössä varahenkilö poissaolon ajaksi.

Yksikössä käytettävissä olevat resurssit:

Yksikössä nimetään lääkehoitovastaava, jonka poissaolon ajaksi nimetään varahenkilö.

3. Huoltajan rooli ja vastuu

Turvallisen lääkehoidon lähtökohtana on tiivis yhteistyö huoltajan kanssa. **Kokonaisvastuu lääkeshoidosta on aina huoltajalla ja hänen velvollisuutenaan on opastaa ja perehdyttää varhaiskasvatuksen henkilökuntaa varhaiskasvatuspäivän aikana tarvittavasta lääkehoidosta.** Perehdytyksen jälkeen huoltaja myöntää työntekijälle luvan osallistua huollettavansa lääkehoitoon (kts. tarkemmin kohdat 5.4 ja 6.1). Huoltajalla on oikeus tietää, kuka lapsen lääkehoitoa on toteuttanut. Huoltajaa tiedotetaan hänen roolistaan ja vastuistaan lääkehoitosopimusta laadittaessa. Huoltajan vastuu ja rooli on kirjattu lapsen lääkehoitosopimukseen.

Jos huoltaja ei itse pysty riittävää perehdytystä antamaan (esim. yhteistä kieltä ei ole), voidaan konsultoida lapsen hoitoon osallistuvia terveydenhuollon ammattilaisia (esim. lääkäri, kuntoutusohjaaja, diabeteshoitaja), ja pyytää heiltä lääkehoidon perehdytystä varhaiskasvatuksen yksikön henkilökunnalle. Pääasiallisesti konsultaatiopyynnön tekee huoltaja, mutta se voidaan tehdä myös varhaiskasvatuksen yksiköstä. Jos yhteistä kieltä huoltajan kanssa ei ole, hyödynnetään paikallisia tulkkipalveluita.

Huoltajan vastuulla on

- Kertoa heti hoidon alkaessa lapsen terveyteen liittyvistä seikoista, kuten kroonisista sairauksista, jotka voivat vaikuttaa hänen turvallisuuteensa varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Kertoa kaikista muutoksista, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen, kuten voinnissa tai lääkehoidossa tapahtuneet muutokset.
- Laatia yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lääkehoitosopimus, joka ohjaa lääkehoidon toteuttamista varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Perehdyttää henkilökuntaa lääkkeiden oikeaan säilyttämiseen, käyttöön ja annosteluun. Lääkehoidon vaativuustasosta riippuen, huoltaja voi perehdyttää yhden työntekijän lääkehoidon toteuttamiseen, ja antaa hänelle luvan perehdyttää muita työntekijöitä, jos sille on tarvetta.
- Myöntää lupa lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen.
- Konsultoida tarvittaessa muita ammattilaisia (esim. diabeteshoitaja, kuntoutusohjaaja), ja pyytää heitä osallistumaan lääkehoitosopimuksen laatimiseen sekä lääkehoidon toteuttamisen perehdyttämiseen.
- Toimittaa tarvittavat lääkkeet ja niiden annosteluun soveltuvat välineet säilytettäväksi varhaiskasvatuksen yksikön tiloihin alkuperäispakkauksessa ja lapsen tunnistetiedoilla merkittynä.
- Huolehtia vanhentuneiden tai muutoin tarpeettomien lääkkeiden sekä lääkkeiden annostelussa tarvittavien välineiden toimittamisesta jätehuollon kuljetettavaksi tai hävitettäväksi paikalliseen apteekkiin.

4. Lääkehoidon vastuut, velvollisuudet ja työnjako

Vastuutaho	Vastuut, velvollisuudet ja tehtävät
Huoltaja(t)	• Kuvattu kohdassa 3 Huoltajan rooli
Hyvinvointialue	• Hyvinvointialueen lääkitysturvallisuustyöryhmä vastaa varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman mallipohjan ja sen liitteiden laadinnasta. • Lääkehoitoon liittyvien vaaratilanteiden seuranta

Lapsen lääkehoidosta vastaava lääkäri	• Vastaa huoltajien kanssa lapsen lääkehoidon kokonaisuudesta • Vastaa lääkehoidon tarpeen arvioinnista ja lääkkeiden määräämisestä siten, että niissä on riittävät ohjeet turvallisen annostelun toteutumiseksi • On tarvittaessa konsultoitavissa, kun lääkehoitosopimusta laaditaan tai varhaiskasvatuksen henkilökuntaa perehdytetään lääkehoidon toteuttamiseen • Neuvolalääkäri osallistuu lapsen lääkehoitoon oman työnkuvansa mukaisesti ja noudattaa oman työnantajansa laatimaa lääkehoitosuunnitelmaa
Muut konsultoitavissa oleva ammattilaiset, esim. diabeteshoitaja, kuntoutusohjaaja Vaativan lääkehoidon toteuttamisen luvan myöntämä lääkäri	• Pääasiallisesti huoltajat vastaavat konsultaatiopyynnöistä • Tarvittaessa ohjaavat, kouluttavat ja perehdyttävät lääkehoitoon osallistuvaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa • Tarvittaessa osallistuvat lapsen lääkehoitosopimuksen laatimiseen tai muihin lääkehoidon toteuttamista varhaiskasvatuspäivän aikana koskeviin keskusteluihin • Jos paikallisesti on sovittu vaativan lääkehoidon koulutuksesta, lääkäri voi myöntää työntekijälle luvan toteuttaa kyseistä lääkehoitoa
Neuvola, terveydenhoitaja	• Osallistuu lapsen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä kasvun ja kehityksen seurantaan ja omassa tehtävässään vaaditulla tavalla. Terveydenhoitajat noudattavat oman työnantajansa laatimaa lääkehoitosuunnitelmaa. • Yhteistyö varhaiskasvatuksen yksikön kanssa konsultaatiopyynnön mukaisesti tarvittaessa
Varhaiskasvatuksen johto kunnassa / kaupungissa	• Vastaa kuntakohtaisen varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta / päivittämisestä yhteistyötahojen tai -henkilöiden (esim. turvallisuustyöryhmän) kanssa. • Vastaa siitä, että kunnan / kaupungin alueen varhaiskasvatuksen yksiköt saavat riittävästi tietoa yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laatimiseksi, esimerkiksi tiedottaa määräajoin tapahtuvasta päivityksestä ja vastuualueen lääkehoitosuunnitelmaan tulleista muutoksista. • Vastaa siitä, että oman vastuualueen yksiköissä on laadittu käytännönläheinen, toimintaa ohjaava lääkehoitosuunnitelma • Vastaa siitä, että yksiköiden henkilökunnalle mahdollistetaan riittävä lääkehoidon koulutus ja perehdytys. • Linjaa teoria- ja käytännön osaamisen varmistamisen menettelytavat.

	• On tietoinen alueensa yksiköissä tapahtuneista vaaratilanteista (poikkeamat ja läheltä piti -tilanteet). Osallistuu tarvittaessa lääkehoitoon liittyvien poikkeamien käsittelyyn.
Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja / esihenkilö	• Vastaa lääkehoitosuunnitelman laatimisesta / päivittämisestä yhteistyöhenkilöiden (esim. nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö) kanssa kahden vuoden välein (kunnan / kaupungin lääkehoitosuunnitelman päivittämisen jälkeen). Vastaa ohjeiden ajantasaisuudesta. • Vastaa siitä, että huoltaja on tietoinen lääkehoitosuunnitelman pääkohdista. • Seuraa ja valvoo lääkehoidon toteutumista lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. • Vastaa lääkkeiden asianmukaisten säilytysolojen järjestämisestä tai mahdollistamisesta. • Vastaa lapsikohtaisista lääkehoitosopimuksista ja valvoo, että lääkehoitosopimuksia noudatetaan. Allekirjoittaa lääkehoitosopimuksen. Vastaa siitä, että huoltajaa tiedotetaan hänen vastuustaan. • Vastaa salassa pidettävien asiakirjojen säilyttämisestä annettujen säädösten mukaisesti. • Vastaa lääkehoitoon osallistuvan henkilökunnan perehdytyksestä ja osaamisen varmistamisesta. Myöntää oikeuden osallistua lääkehoidon toteuttamiseen johtamassaan yksikössä. Huom! Tämän lisäksi työntekijä tarvitsee lapsikohtaisen luvan, jonka myöntää huoltaja. • Vastaa työvuorosuunnittelusta siten, että lääkehoitoon koulutettua ja perehdytettyä henkilöstöä on tarvittaessa ja riittävästi saatavilla. • Koordinoi lääkehoitokoulutukseen ja perehdytykseen osallistumista. Huolehtii, että yksikössä on riittävästi ensiapukoulutuksen saaneita työntekijöitä (Työsuojelu – Ensiapukoulutus) • Vastaa lääkehoidossa tapahtuneiden vaaratilanteiden käsittelystä ja tarvittavista kehittämistoimenpiteistä. Osallistuu kehittämistoimenpiteiden suunnitteluun ja toimeenpanemiseen sekä toimintatapojen turvallisuuden seurantaan. Vastaa siitä, että kunnan / kaupungin johto ja/tai hyvinvointialueen yhteistyötaho saa tarvittaessa tiedon varhaiskasvatuksen yksikössä tapahtuneesta vaaratilanteesta.

Lääkehoidon toteuttaja Lääkehoidon koulutuksen tutkinnossa saanut, esimerkiksi lähihoitaja On veloitettu lääkehoidon toteuttamiseen	• Oikeudet osallistua lääkehoitoon ○ luonnollista tietä annettavat lääkkeet (esim. tabletit /kapselit, inhalaattiot, silmätipat, korvatipat) ○ ihonalaisena injektiona annosteltavat lääkkeet (esim. insuliini) ○ lihaksen sisäisesti annosteltavat lääkkeet ○ nenämahaletkuun / gastrostomialetkuun (PEG) toteutettava lääkehoito ○ PKV- ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden annostelu • Vastaa omalta osaltaan, että saa riittävän perehdytyksen lääkehoidon tehtäviin. • Huolehtii oman osaamisen ylläpitämisestä ja osallistuu tarvittaessa koulutuksiin. On velvollinen ilmoittamaan työnantajalle, mikäli havaitsee osaamispuitteita. • Suorittaa osaamisen varmistamisen tehtävät (teoria ja käytäntö) työnantajan määrittelemällä tavalla. • Huolehtii, että osaamisen varmistamisen jälkeen myönnetty yksikkökohtainen lääkehoidon lupa on voimassa. Huolehtii, että lapsikohtainen lupa lääkehoidon toteuttamiseen on voimassa. • Tarvittaessa laatii lapsikohtaisen lääkehoitosopimuksen yhteistyössä huoltajan ja muiden ammattilaisten kanssa. • Vastaa huoltajan toimittamien lapsikohtaisten lääkkeiden vastaanottamisesta, oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä sekä luovuttamisesta huoltajalle lääkehoidon tarpeen päätyttyä. • Lääkehoitoa toteuttaessaan vastaa siitä, että toimii lääkehoitosuunnitelman ja lääkehoitosopimuksen mukaisesti. • Seuraa ja arvioi annetun lääkkeen vaikutusta ja tarvittaessa kommunikoi havainnoistaan huoltajien kanssa. • Huolehtii annetun lääkehoidon kirjaamisesta seurantalomakkeelle. Kommunikoi huoltajien kanssa annetusta lääkehoidosta sovitun käytännön mukaisesti. • Ilmoittaa havaitsemastaan vaaratilanteesta (sekä poikkeama että läheltä piti -tilanne). Poikkeamatilanteesta (tapahtui lapselle) kommunikoidaan aina huoltajan kanssa.
Lääkehoidon toteuttaja Ei lääkehoidon koulutusta tutkinnossa,	• Työnantaja pyytää kirjallisen suostumuksen lääkehoidon tehtäviin • Oikeudet osallistua lääkehoitoon

kuten varhaiskasvatuksen opettaja, hoitaja, ohjaaja Henkilökohtainen suostumus lääkehoidon tehtäviin	○ luonnollista tietä annettavat lääkkeet (esim. tabletit /kapselit, inhalaattiot, silmätipat, korvatipat) ● Yksittäistapauksissa ja tilannekohtaisen harkinnan mukaan ○ insuliini ihonalaisena injektiona ○ nenämahaletkuun / gastrostomialetkuun (PEG) toteutettava lääkehoito ○ PKV- ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden annostelu ● Vastaa omalta osaltaan, että saa riittävän perehdytyksen ja teoriakoulutuksen lääkehoidon toteuttamiseen. ● Huolehtii oman osaamisen ylläpitämisestä ja osallistuu tarvittaessa koulutuksiin. On velvollinen ilmoittamaan työnantajalle, mikäli havaitsee osaamispuutteita. ● Suorittaa osaamisen varmistamisen tehtävät (teoria ja käytäntö) työnantajan määrittelemällä tavalla. ● Huolehtii, että osaamisen varmistamisen jälkeen myönnetty yksikkökohtainen lääkehoidon lupa on voimassa (yksikön johtajan myöntämä). Huolehtii, että lapsikohtainen lupa lääkehoidon toteuttamiseen on voimassa (huoltaja myöntämä). ● Tarvittaessa laatii lapsikohtaisen lääkehoitosopimuksen yhteistyössä huoltajan kanssa ja muiden ammattilaisten kanssa. ● Vastaa huoltajan toimittamien lapsikohtaisten lääkkeiden vastaanottamisesta, oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä sekä luovuttamisesta huoltajalle lääkehoidon tarpeen päätyttyä. ● Lääkehoitoa toteuttaessaan vastaa siitä, että toimii lääkehoitosuunnitelman ja lääkehoitosopimuksen mukaisesti. ● Seuraa ja arvioi annetun lääkkeen vaikutusta ja tarvittaessa kommunikoi havainnoistaan huoltajien kanssa ● Huolehtii annetun lääkehoidon kirjaamisesta seurantalomakkeelle. Kommunikoi huoltajien kanssa annetusta lääkehoidosta sovitun käytännön mukaisesti. ● Ilmoittaa havaitsemastaan vaaratilanteesta (sekä poikkeamat että läheltä piti -tilanteet). Poikkeamatilanteesta kommunikoidaan aina huoltajan kanssa.
Muu henkilöstö	● Pääsääntöisesti ei osallistu lääkehoidon toteuttamiseen ● Lääkehoitoa saa ja tulee toteuttaa hätäensiaputilanteessa, vaikka lääkehoidon toteuttajalla ei olisikaan voimassa olevaa lääkehoidon

	lisäkoulutusta tai lääkelupaa, jos lääkeluvallista työntekijää ei ole välittömästi saatavilla. Hätäensiaputilanne on esim. epilepsiahoituksen hoito, tai anafylaktinen reaktio, jossa adrenaliinin antaminen on hengen pelastavaa hoitoa. Hätäensiavussa käytettävien lääkkeiden käyttö ei edellytä kirjallista lupaa ja näyttöä, mutta lääkkeiden käyttöön on saatava perehdytys etukäteen. • On tietoinen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä. • On tietoinen kohtauslääkettä (esim. astma) tarvitsevan lapsen lääkeshoidon tarpeesta. • On tietoinen lääkehoidon tarpeen ja sen vaikuttavuuden arvioinnista ja seurannasta. Kertoo tarvittaessa havainnoistaan lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvalla henkilökunnalle sekä huoltajille
Määräaikainen henkilöstö	• Saa tarvittaessa koulutuksen ja perehdytyksen lääkehoidon toteuttamiseen, suorittaa osaamisen varmistamisen tehtävät ja saa luvan osallistua lääkehoidon tehtäviin yksikössä vastaavalla tavalla kuin muut työntekijät, joilla on oikeus lääkehoidon toteuttamiseen. Huoltaja myöntää luvan lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen.
Opiskelija harjoittelussa	• Ei osallistu lääkehoidon toteuttamiseen
Opiskelija tilapäisesti työsuhteessa	• Ei osallistu lääkehoidon toteuttamiseen

On suositeltavaa, että yksikköön nimetään (voi olla myös useamman yksikön yhteinen) lääkehoidon toteuttamisen kokonaisuudesta vastaava ammattilainen, joka koordinoi yksikön lääkehoidon toteuttamiseen liittyviä asioita yhdessä varhaiskasvatuksen yksikön johtajan kanssa. Jos yksikköön nimetään lääkehoidon toteuttamisen kokonaisuudesta vastaava henkilö, kuvataan hänen tehtävänsä lääkehoitosuunnitelmaan.

Lääkehoidon toteuttamisen kokonaisuudesta vastaavan ammattilaisen rooli:

Varhaiskasvatuksessa lääkehoitoon koulutettu työntekijä toteuttaa lääkärin lapselle määräämää lääkehoitoa ja annostelee tarvittaessa alkuperäispakkauksessa olevat lääkkeet muun työntekijän annettavaksi. Osallistuu lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen pitkäaikaissairauksien hoidon osalta. Ohjaa ja valvoo lapsen lääkehoidon toteutusta lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Opastaa oman yksikön henkilökuntaa toteuttamaan varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatusyksikön lääkehoitosuunnitelmaa. Huolehtii siitä, että

yksikössä on turvalliset säilytystilat lääkkeille, ja että lääkkeitä säilytetään ohjeiden mukaisesti. Huolehtii yksikön lääkekaapin sisällöstä. Jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe, tekee lääkehoidon virheilmoituksen (Läheltä piti -ilmoitus) yhdessä lääkkeen antaneen työntekijän ja päiväkodin johtajan/yksikön esihenkilön kanssa.

Läkehoidon toteuttajalla on oikeudet osallistua lääkehoitoon. Varhaiskasvatuksen työntekijä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettaja, perhepäivähoitaja tai ryhmäavustaja, joka ei ole saanut terveysalan koulutusta, voi toteuttaa lääkärin lapselle määräämää, luonnollista tietä annettavaa (esimerkiksi suun kautta) alkuperäispakkauksessaan olevaa tai esim. lähihoitajan jakamaa lääkehoitoa. Tällöin läkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen/ lisäkoulutukseen sekä osaamisen varmistamiseen.

Pitkäaikaisesti sairaan lapsen vaativamman läkehoidon toteuttamiseksi (esimerkiksi insuliinin pistäminen diabeetikkolapselle) varhaiskasvatuksen työntekijä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettaja, perhepäivähoitaja tai ryhmäavustaja tarvitsee lapsi- ja läkehoitokohtaisen läkehoitoluvan, joka edellyttää perehdytyksen ja lisäkoulutuksen lisäksi osaamisen varmistamista näytöin. Tällöinkin läkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen.

Omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat

Perhepäivähoidossa esihenkilö vastaa, että yksikkökohtainen läkehoitosuunnitelma on laadittu, ja että perhepäivähoitajalla on mahdollisuus säilyttää lääkkeit ohjeiden mukaisesti. Perhepäivähoitaja toimii läkehoidon toteuttajana, ja lapsen jatkuvaa lääkintää vaativan hoidon osalta perhepäivähoitaja toimii myös läkehoidosta vastaavana työntekijänä, kts. kohdat edellä.

5. Osaamisen varmistaminen ja lupa läkehoidon toteuttamiseen

Työnantajan vastuulla on

- läkehoidon osaamisvaatimusten ja osaamisen varmistaminen periaatteiden määrittelemisen.
- Ylläpitää ja vahvistaa henkilöstön osaamista.
- Arvioida työntekijän kehittämis- ja koulutustarpeita.
-

Työntekijän vastuulla on

- suorittaa työnantajan määrittelemät koulutukset ja osaamisen varmistamisen tehtävät.
- noudattaa läkehoitosuunnitelmaan kirjattuja periaatteita osaamisen varmistamisesta ja toimintatavoista.
- kehittää ammattitaitoaan ja osallistua työnantajan järjestämään täydennys- tai lisäkoulutukseen työajalla.

Työntekijä ei saa osallistua lääkehoidon tehtäviin, ennen kuin hän on saanut sekä yksikkökohtaisen että lapsikohtaisen lääkeluvan tässä lääkehoitosuunnitelmassa kuvatulla tavalla (Kuva 1).

Työntekijän osallistuminen lääkehoidon toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa:		
☐ Luonnollista tietä annosteltavat lääkkeet, poislukien huumausaineeksi luokiteltavat lääkkeet		
☐ Vaativa lääkehoito, esim. insuliinin annostelu, ADHD-lääkkeen antaminen		
☐ Hätäensiapulääkkeen antaminen		
	Työntekijällä on lääkehoidon koulutus (sosiaali- tai terveydenhuollon tutkinnosta tai erikseen suoritettu)	Työntekijällä ei ole lääkehoidon koulutusta
Työntekijän suostumus vaaditaan	Ei, on velvoitettu lääkehoidon toteuttamiseen	Kyllä
Työntekijä tarvitsee lääkehoidon lisäkoulutusta	Ei	Kyllä
Perehdytys lääkehoidon tehtäviin yksikössä	Kyllä Perehdytyksen antaa yksikön johtaja tai hänen valtuuttamansa työntekijä.	
Osaamisen varmistaminen: Luonnollista tietä annosteltavat lääkkeet	Kyllä Kunta / kaupunki määrittelee periaatteet ja yksityiskohdat: • Teoriaosaaminen varmistetaan kirjallisesti ja/tai suullisesti • Käytännön osaaminen varmistetaan näytöillä tarvittaessa	
Osaamisen varmistaminen: Vaativa lääkehoito	Kyllä Kunta / kaupunki määrittelee periaatteet ja yksityiskohdat: • Käytännön osaaminen varmistetaan näytöillä	
Lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin varhaiskasvatuksen yksikössä: Luvan allekirjoittaa yksikön johtaja. Jos paikallisesta yhteistyöstä on sovittu, luvan vaativan lääkehoidon toteuttamiseen voi myöntää hyvinvointialueen lääkäri.		
Perehdytys lapsen lääkehoidon toteuttamiseen	Kyllä Perehdytyksen antaa hoitaja tai terveydenhuollon ammattihenkilö hoitajan konsultaatiopyynnön perusteella.	
Lupa osallistua lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen: Luvan allekirjoittaa hoitaja. Työntekijä tarvitsee sekä yksikkö- että lapsikohtaisen luvan voidakseen osallistua lapsen lääkehoidon toteuttamiseen.		
Hätäensiavun lääkehoidon toteuttaminen. Jokaisella työntekijällä (opiskelijoita lukuun ottamatta) on oltava valmius hätäensiavun toteuttamiseen, jos lääkeluvallista työntekijää ei ole välittömästi saatavilla. Työntekijät perehdytetään ennakoivasti mahdollisiin hätäensiavutilanteisiin ja hätäensiavun lääkkeen antamiseen. Perehdytys toimii lupana hätäensiavun lääkehoidon toteuttamiseen.		

Kuva 1. Lääkehoidon tehtäviin ja lääkehoidon toteuttamiseen oikeuttavan luvan saaminen

5.1. Osaamisvaatimukset

Varhaiskasvatuksessa lääkehoidon tehtäviin osallistuvien työntekijöiden osaamisvaatimukset arvioidaan ja määritellään kunta-, kaupunki- ja edelleen tarvittaessa yksikkökohtaisesti. Osaamisvaatimuksiin vaikuttaa henkilöstön rakenne sekä yksikössä läsnä olevien lasten lääkehoidon vaativuuden taso.

Henkilöstön osaamisvaatimukset kunnan / kaupungin alueella:

Kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät osallistuvat erilliseen varhaiskasvatuksen suunnattuun lääkehoidon toteuttamiskoulutukseen, jonka lisäksi tehdään lääkehoidon tentti. Lääkehoidon toteuttamiskoulutus sisältää perustiedot yleisimpien sairauksien hoidosta (esim. astma, diabetes, epilepsia). Osaaminen päivitetään kolmen vuoden välein.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistuminen vaativampaan lääkehoitoon varmistetaan lisäkoulutuksella, joka pitää sisällään tietopuolisen lääkehoidon koulutuksen, lääkelasku- ja tietopuolisen kokeen sekä näytön. Kirjallisen todistuksen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Koulutus sisältää pistoluvan.

Lääkehoidon toteutuksesta vastaavan henkilön ja varahenkilön lääkehoidollinen osaaminen tulee varmistaa säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen esihenkilö pitää kirjaa osaamisen ajantasaisuudesta.

Henkilöstön osaamisvaatimukset yksikössä

Yksikön esihenkilö täydentää:

- *Yksikön kuvaus, lasten määrä*
- *yksikössä olevien lasten erityispiirteet, jotka vaikuttavat lääkehoidon tasoon (esim. kehitysvamma, infektioherkkyys, liikkumisen rajoitteet)*
- *minkä tasoista lääkehoitoa yksikössä voidaan joutua toteuttamaan, esim. mitä antoreittejä käytetään, käytetäänkö lääkkeenannossa välineitä?*
- *tyypillisimmät käytössä olevat lääkkeet?*
- *muut lääkehoidon erityispiirteet (onko lääkehoidon toteuttaminen satunnaista vai säännöllistä onko lääkehoidon toteuttaminen kohtauksellista)*
- *onko yksikössä vaativaa lääkehoitoa (insuliinihoito, lääkkeen annostelu nenämahaletkuun / PEG-letkuun, PKV- tai huumausainelääkehoitoa (ADHD:n lääkehoitoa)?*
- *miten lääkehoidon vaativuustaso vaikuttaa henkilökunnan osaamiseen? Millaista perus-/lisäkoulutusta henkilökunnalta vaaditaan?*

- *miten osaamista ylläpidetään ja vahvistetaan?*

5.2. Perehdytys

Työnantajan vastuulla on perehdyttää lääkehoidon tehtäviin osallistuvat työntekijät yksikkökohtaisiin toimintatapoihin. Työnantaja vastaa riittävästä perehdytyksestä kirjallisen perehdytys suunnitelman mukaisesti (Liite 1). Työntekijän saama perehdytys dokumentoidaan joko edellä mainittuun perehdytys suunnitelmaan tai muuhun perehdytyksen dokumentaatiojärjestelmään.

Työntekijät, jotka eivät osallistu lääkehoidon tehtäviin, mutta ovat veloitettuja toteuttamaan lääkehoitoa hätäensiaputilanteessa (anafylaktinen reaktio ja epilepsia-kohtaus), on perehdytettävä hengen pelastavien hätäensiapulääkkeiden käyttöön ennakoivasti.

Työntekijän perehdytykseen kuuluu lääkehoitosuunnitelman lukeminen. Työntekijä vastaa myös itse yksikkökohtaisiin toimintatapoihin perehtymisestä. Yksikkökohtaisiin toimintatapoihin voi perehdyttää yksikön johtaja tai hänen valtuuttamansa varhaiskasvatuksen yksikön työntekijä, jolla itsellä on lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin.

Huoltajan vastuulla on perehdyttää varhaiskasvatuksen yksikön henkilökuntaa lapsikohtaiseen lääkehoitoon (kts luku 4 Huoltajan vastuu).

Perehdytyksen toteutuminen

Yksikön esihenkilö täyttää:

- *kuka vastaa perehdytyksestä yksikössä tarvittaviin lääkehoidon tehtäviin?*
- *Kuinka perehdytys käytännössä toteutetaan?*
- *Kuka/ketkä toimivat perehdyttäjänä?*
- *Missä työntekijäkohtaiset perehdytyslomakkeet säilytetään?*
- *Miten huoltajan antama perehdytys toteutetaan (perehdytys lapsikohtaiseen lääkehoidon toteuttamiseen)*
- *Kuvaus hätäensiapulääkkeiden käytön perehdyttämisestä.*

5.3. Osaamisen varmistaminen

Työnantajan vastuulla on varmistaa lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön osaaminen niistä lääkehoidon tehtävistä ja lääkkeiden antotavoista, joita työntekijät voivat joutua työvuoronsa aikana toteuttamaan. **Kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johto vastaa osaamisen varmistamisen mahdollistamisesta ja periaatteiden määrittelystä.** Osaaminen varmistetaan dokumentoidusti (suullisesti ja/tai kirjallisesti) vähintään teorian hallitsemisesta, mutta tarvittaessa

myös käytännön osaamisen osalta. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota käytännön osaamisen varmistamiseen vaativista lääkehoidon tehtävistä.

Jos kunnassa / kaupungissa on osaamisen varmistamiseen liittyvää alueellista yhteistyötä oppilaitoksen tai terveydenhuollon toimijoiden kanssa, kuvataan se lääkehoitosuunnitelmaan. Yhteistyömuotoja voivat olla esimerkiksi lääkehoitoon liittyvän teoriakoulutuksen hankkiminen tai näyttöjen antaminen sekä vaativan lääkehoidon luvan allekirjoittaminen lääkärin toimesta.

Esimerkki: Kaikkien lääkehoidon tehtäviin osallistuvien työntekijöiden teoriaosaamista lisäävänä ja varmistavana materiaalina voidaan käyttää esimerkiksi

- Awanic:in MiniLOP tai MiniLAS,
- HY Aino – lääkelupakoulutus kouluilla ja päiväkodeille,
- ProEdu: Lasten ja nuorten lääkehoidon perusteet
- tai muu vastaava koulutusmateriaali

5.3.1. Lääkehoidon koulutuksen tutkinnossa saaneet ammattihenkilöt

Lääkehoidon koulutuksen saaneella ammattihenkilöllä tarkoitetaan terveyden- tai sosiaalihuollon tutkinnon suorittanutta työntekijää, jonka tutkintoon on sisältynyt lääkehoidon koulutusta (esimerkkinä sosionomi). Osaamisen varmistamiseen liittyvät suoritukset kirjataan lomakkeelle ”Lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin – lääkehoitoon koulutettu työntekijä” (Liite 2).

Teoriaosaamisen varmistamisen käytännöt kunnan / kaupungin alueella:

Määritelty kohdassa 5.1

Teoriaosaamisen varmistamisen käytännöt varhaiskasvatuksen yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- Miten kunnan / kaupungin määrittelemät asiat toteutuvat käytännössä varhaiskasvatuksen yksikössä

Käytännön osaamisen varmistamisen käytännöt kunnan / kaupungin alueella:

Määritelty kohdassa 5.1.

Käytännön osaamisen varmistamisen käytännöt varhaiskasvatuksen yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- *Miten kunnan / kaupungin määrittelemät asiat toteutuvat käytännössä varhaiskasvatuksen yksikössä*

5.3.2. Lääkehoitoon kouluttamaton henkilökunta

Jos työnantaja arvioi lääkehoitoon osallistumisen välttämättömäksi työntekijälle, jolla ei ole tutkinnossa lääkehoidon opintoja, tehtävä perustuu työntekijän henkilökohtaiseen kirjalliseen suostumukseen.

Työnantajan vastuulla on järjestää työntekijälle lääkehoidon koulutusta.

- Lääkehoidon teoriakoulutus voidaan hankkia esimerkiksi verkkokursseina tai paikallisena yhteistyönä lääkehoidon koulutusta tarjoavan oppilaitoksen tai hyvinvointialueen kanssa.
- Teoriakoulutuksen laajuus ja sisältö on arvioitava paikallisesti lääkehoidon vaativuustason mukaan.
- Lääkehoidon teoriakoulutuksen suorittamisen jälkeen, työntekijän teoria- ja käytännön osaaminen varmistetaan soveltuvalla tavalla.

Työntekijän suostumus ja koulutus sekä osaamisen varmistamiseen liittyvät suoritukset kirjataan lomakkeelle ”Lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin – lääkehoitoon kouluttamaton työntekijä” (Liite 3).

Teoriaosaamisen hankkimisen ja varmistamisen käytännöt kunnan / kaupungin alueella:

Määritelty kohdassa 5.1

Teoriaosaamisen varmistamisen käytännöt yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- *Miten kunnan / kaupungin määrittelemät asiat toteutuvat käytännössä yksikössä*

Käytännön osaamisen varmistamisen käytännöt kunnan / kaupungin alueella:

Määritelty kohdassa 5.1

Käytännön osaamisen varmistamisen käytännöt yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- *Miten kunnan / kaupungin määrittelemät asiat toteutuvat käytännössä yksikössä*

5.4. Lupa lääkehoidon toteuttamiseen

Yksikkökohtaisten toimintatapojen perehdytyksen ja osaamisen varmistamisen jälkeen varhaiskasvatuksen yksikön johtaja myöntää luvan osallistua lääkehoidon tehtäviin johtamassaan yksikössä allekirjoittamalla lomakkeen, johon osaamisen varmistaminen on kirjattu (liite 2 tai 3). Tämä lupa vaaditaan, vaikka lääkäri olisi allekirjoittanut luvan osallistua vaativan lääkehoidon toteuttamiseen.

Lapsen yksilöllisen lääkehoitosopimuksen laatimisen ja riittävän perehdytyksen jälkeen huoltaja myöntää luvan huollettavansa lääkehoidon toteuttamiseen.

Työntekijä tarvitsee molemmat luvat ennen kuin hän voi osallistua lapsen lääkehoidon toteuttamiseen.

6. Lääkehoidon prosessi

6.1. Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma eli lääkehoitosopimus

Lapsen huoltaja ja yksikön henkilöstö sopivat yhdessä lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuspäivän aikana. Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma perustuu lapsen terveydentilaan ja lääkehoitoon liittyviin tietoihin.

Suunnitelma lapsen yksilöllisestä lääkehoidosta kirjataan lääkehoitosopimukseen, jota laaditaan kaksi (2) kappaletta. Yksikössä lääkehoitosopimusta säilytetään viiden (5) vuoden ajan. Toinen sopimuksista annetaan huoltajalle. Lääkehoitosopimukseen kirjataan lääkehoidon turvallisen toteuttamisen kannalta huomioitavat asiat, ja siinä huomioidaan myös erityistilanteet ja ensiapukäytännöt, jos sellaiseen on tarvetta. Lääkehoitosopimukseen kirjataan niiden työntekijöiden nimet, jotka saavat osallistua lapsen lääkehoitoon.

Lääkehoitosopimuksia on kaksi erilaista:

1. Lapsen pitkäaikaisen lääkityksen lääkehoitosopimus (Liite 4)
2. Lapsen lyhytaikaisen lääkehoidon lääkehoitosopimus (Liite 5), jos lapselle määrätään kuuriluonteinen lääke, ja lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuspäivän aikana on lääkehoidon onnistumisen kannalta välttämätöntä. Jos lääkehoidon toteuttaminen ei ole vaativaa, ja tilanne on akuutti sekä lyhytaikainen, on mahdollista, että lääkkeen annosta varhaiskasvatuspäivän aikana sovitaan yhteisymmärryksessä työntekijän ja huoltajan kesken kirjallisesti muutoin kuin lääkehoitosopimuksella, esimerkiksi Wilma tai muun vastaavan viestisovelluksen välityksellä tai muulla tavoin kirjallisesti. Viestinvaihdossa on oltava riittävät ohjeet lääkehoidosta sekä työntekijän kuittaus / vahvistus, että viesti on vastaanotettu.

Läkehoidon toteutuminen varhaiskasvatuspäivän aikana kirjataan erilliselle lomakkeelle (Liite 6).

Lääkehoitosopimuksen laativien henkilöiden on oltava läsnä, kun lääkehoitoon liittyvistä yksityiskohdista ja käytänteistä sovitaan. Lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen perehdytetyt ja valtuutetut työntekijät allekirjoittavat lääkehoitosopimuksen, ja allekirjoituksellaan he varmentavat saaneensa riittävän perehdytyksen lääkehoidon toteuttamiseen. Lääkehoitosopimuksen allekirjoittavat huoltaja ja varhaiskasvatuksen yksikön johtaja sekä tarvittaessa terveydenhuollon ammattihenkilö (esim. diabeteshoitaja), jos hän osallistuu lääkehoidon perehdyttämiseen.

Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja vastaa kaikkien lomakkeiden säilyttämisestä tietosuojasetuksen mukaisesti siten, että niihin on tarvittaessa pääsy vain niillä henkilöillä, jotka ovat oikeutettuja näkemään lomakkeet.

Lääkehoitosopimuksen laatimisen ja allekirjoittamisen sekä tietoturvan huomioon ottavan säilyttämisen toimintatavat varhaiskasvatuksen yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- lääkehoitosopimuksen laatimisen käytännön toimintatavat
- lääkehoitosopimuksien ja lääkkeenantolomakkeen säilyttämisen käytännöt

Toimintatavat yhteistyöstä huoltajien kanssa:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- kuvataan käytännön toimintatavat yhteistyöstä huoltajan kanssa

6.2. Lääkkeen säilyttäminen

Huoltaja tuo tarvittavat lääkkeet ja niiden annosteluun tarvittavat välineet varhaiskasvatuksen yksikköön säilytettäväksi **alkuperäispakkauksessa** siten, että lääkepakkauksessa on nähtävillä **turvallisen käytön kannalta tarvittavat tiedot**:

- lapsen etu- ja sukunimi. Tunnistamisen varmistamiseksi lääkepakkaukseen voidaan kiinnittää lapsen kuva.
- lääkkeen nimi ja vahvuus
- mihin aikaan lääkettä annetaan
- miten paljon lääkettä annetaan
- miten lääke annetaan. Erityishuomioita kiinnitetään niihin tilanteisiin, joissa lääkettä joudutaan ennen annostelua käsittelemään, esimerkiksi puolittamaan, liuottamaan tai murskaamaan
- lääkkeen avaamis- tai käytettävä viimeistään päivämäärä. Erityistä huomiota kiinnitetään niihin lääkevalmisteisiin, jotka säilyvät avaamisen jälkeen rajallisen ajan, esimerkiksi oraalinesteet. Yksikössä on sovittava, kumpaa kirjaamistapaa noudatetaan (kirjataanko valmisteeseen avaamis- vai käytettävä viimeistään päivämäärä). Sekaantumisriskin välttämiseksi on käytettävä vain toista kirjaamistapaa.

Lääkkeet säilytetään varhaiskasvatuksen yksikön tiloissa, lukitussa lääkekaapissa. Lääkkeet eivät saa olla kenen tahansa ulottuvilla, ja erityisesti PKV- ja huumausainelääkkeiden säilyttämisessä huomioidaan mahdollinen väärinkäytön riski. Lääkkeitä ei saa jättää pöydälle tai näkyvälle paikalle siten, että ne voisivat olla ulkopuolisten aikuisten tai lasten nähtävillä tai saatavilla. Jääkaappisäilytyksen vaativat lääkkeet voidaan säilyttää erillisessä, lukittavassa rasiassa.

Erityisesti hätäensiapulääkkeiden (adrenaliini-injektori allergisen reaktion hoitoon tai epilepsiahoitoon tarkoitettu lääke) säilyttäminen suunnitellaan siten, että ne ovat tarvittaessa helposti saatavilla, mutta niitä ei kukaan voi ottaa luvottomasti käyttöön.

Lääkehoidon tehtäviin perehdytetyt työntekijät vastaavat siitä, että lääkkeet säilytetään pakkaukseen kirjattujen säilytysolosuhteiden mukaisesti. Lääkkeiden säilyttämisessä huomioidaan kyseisen valmisteen oikeat säilytysolosuhteet (jääkaappi (+2-+8°C) tai huoneenlämpö alle (25°C)). Lääkkeiden säilyttämisessä on myös varmistettava, etteivät ne altistu kosteudelle, valolle, pölylle tai muille epäpuhtauksille. Lääkehoitoon perehdytetyt työntekijät seuraavat ja valvovat säilytysolosuhteiden asianmukaisuutta säännöllisesti ja dokumentoidusti. Lääkkeiden säilytystilan lämpötilan valvontaan on suositeltavaa käyttää minimi-maksimi lämpötilamittaria, josta on luettavissa lämpötilojen vaihteluväli. Huoneenlämpötilaa seurataan ja arvot kirjataan vähintään kerran viikossa. Jääkaapin lämpötilaa seurataan ja arvot kirjataan jokaisena työpäivänä. Jos lämpötilat poikkeavat raja-arvoista (kts. yllä), korjaavat toimenpiteet lämpötilojen palauttamiseksi raja-arvoihin aloitetaan välittömästi. Tällöin on myös arvioitava lääkkeen käyttökelpoisuus yhdessä huoltajan ja paikallisen apteekin kanssa.

Lääkehoidon tehtäviin perehdytetyt työntekijät vastaavat siitä, lääkkeiden käyttökelpoisuutta ja kestoaikaa seurataan säännöllisesti. Seurannan perusteella vanhentuneet, muutoin käyttökelvottomat tai tarpeettomat lääkkeet poistetaan lääkekaapista, ja annetaan huoltajalle, joka vastaa niiden asianmukaisesta käsittelystä. Huoltaja vastaa siitä, että tarvittaessa vanhentuneen lääkkeen tilalle tuodaan käyttökelpoinen lääke.

Lääkettä ei saa säilyttää lapsen laukussa, vaan lääke on aina oltava työntekijän hallussa (esim. retkien tai ulkoilun aikana).

Lääkkeiden säilyttämisen periaatteet ja toimintatavat yksikössä:

Yksikön esihenkilö täyttää:

- *Missä lääkkeet säilytetään?*
- *Lääkekaapin lukitusmenettelyt? HUOM! Lääkekaapin avaimen sijaintia tai lukituskoodia ei kirjata lääkehoitosuunnitelmaan.*
- *Kuvataan hätäensiapulääkkeiden säilytyskäytännöt*
- *Miten lääkkeiden säilyttämisessä on huomioitu väärinkäytön mahdollisuus?*
- *Kuinka lääkkeiden säilytyslämpötilan oikeellisuudesta huolehditaan? Seurataanko lääkkeiden säilytystilan lämpötilaa: miten se tehdään tai dokumentoidaan? Kuka seurantaa tekee?*
- *Miten toimitaan, jos yksikössä säilytetään lääkkeitä, joiden säilyvyysaika avaamisen jälkeen on rajallinen? Kumpaa kirjaamistapaa noudatetaan (avaamis- vai käytettävä viimeistään päivämäärä)?*
- *Miten varmistetaan, että lasten lääkkeet eivät pääse sekaantumaan keskenään?*

- *Miten usein lääkkeiden käyttökelpoisuus tarkistetaan? Kuka siitä vastaa? Minne dokumentoidaan, että tarkistaminen on suoritettu.*
- *Miten varmistetaan, että lämpötilan muutoksille herkät lääkevalmisteet (esim. insuliinit) eivät altistu ääriolosuhteille esim. ulkoilun tai retkien aikana (pakkanen tai helle).*

6.3. Lääkehoidon toteuttaminen ja lääkevaikutusten seuranta

Lääkehoitoa toteutetaan lapsen yksiköllisen lääkehoitosopimuksen sallimissa rajoissa. Huoltajan vastuulla on perehdyttää, opastaa ja ohjata henkilökuntaa lääkkeiden oikeassa käytössä. Viimekädessä lääkkeenantaja on aina vastuussa antamastaan lääkkeestä. Huoltajan on oltava tietoinen, kuka henkilöstöön kuuluva lapsen lääkehoitoa toteuttaa.

Aina ennen lääkkeen antamista, lääkkeen antaja tarkistaa

- lapsen henkilöllisyyden. Jos lapsi kykenee kertomaan oman nimensä, sitä voidaan käyttää henkilöllisyyden varmistamisessa. Lääkkeen antaja tarkistaa, että lääkepakkauksessa on vastaavat henkilötiedot.
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea antotapa
- Jos mahdollista, myös toinen henkilö tarkistaa lääkkeen, sen annoksen ja antotavan oikeellisuuden ennen lapselle antamista.

Lääkehoidon toteuttamisen hyvät toimintatavat:

- Kädet pestään ja desinfioidaan ennen lääkehoidon toteuttamista
- Lääkkeisiin (esim. tabletteihin) ei kosketa paljain käsin
- Lääkkeet annostellaan niille tarkoitetuilla välineillä (lääkelasilla tai ruiskulla)
- Oraaliliuospullojen suuaukkoa tai ruiskun kärkeä ei kosketella
- Injektoiden annostelussa noudatetaan erityistä puhtautta.

Lääkkeen annon jälkeen sen vaikutuksia on seurattava. Lääkkeen vaikutusten arviointi sisältää lääkkeen toivotut vaikutukset, lääkkeen mahdollisesti aiheuttamat haitta- ja yhteisvaikutukset. Havainnot lääkevaikutuksista kirjataan ja/tai informoidaan huoltajalle lääkehoitosopimuksen laatimisen yhteydessä määritellyllä tavalla.

Pistovälineitä käytettäessä työhön liittyvät vaarat on selvitettävä ja arvioitava [Työturvallisuuslain 10§](#) mukaisesti.

Käytännön toimintatavat, joilla varmistetaan, että annettava lääke on määrätty kyseiselle lapselle:

Yksikön esihenkilö täyttää:

- *Millaisilla toimintatavoilla varmistetaan, että lapsi saa hänelle määrätyn lääkkeen (ei toiselle lapselle tarkoitettua lääkettä).*
- Lapsen henkilöllisyys varmistetaan aina ennen lääkkeen antoa.
- Jos lapsi kykenee kertomaan oman nimensä, sitä voidaan käyttää henkilöllisyyden varmistamisessa. Lääkkeen antaja tarkistaa, että lääkepakkauksessa on vastaavat henkilötiedot.
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea antotapa
- Jos mahdollista, myös toinen henkilö tarkistaa lääkkeen, sen annoksen ja antotavan oikeellisuuden ennen lapselle antamista.

Lääkehoidon toteuttamisen periaatteet ja käytännön toimintatavat yksikössä:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- *Kuvataan toimintatavat, joiden mukaisesti lääkkeen annon hetkellä toimitaan*

Lääkehoidon vaikutusten seurannan periaatteet ja käytännön toimintatavat:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- *Kuvataan toimintatavat, joiden mukaisesti lääkkeen annon jälkeen lasta seurataan lääkkeenannon jälkeen.*

Lääkkeen annon jälkeen sen vaikutuksia on seurattava. Lääkkeen vaikutusten arviointi sisältää lääkkeen toivotut vaikutukset, lääkkeen mahdollisesti aiheuttamat haitta- ja yhteisvaikutukset. Havainnot lääkevaikutuksista kirjataan ja/tai informoidaan huoltajalle lääkehoitosopimuksen laatimisen yhteydessä määritellyllä tavalla.

6.4. Lääkkeen annon kirjaaminen ja huoltajien informointi

Lääkehoitosopimuksen mukaisesti toteutettu lääkehoito kirjataan seurantalomakkeelle (Liite 6), joka arkistoidaan yksikössä viiden (5) vuoden ajan varhaiskasvatuksen yksikön johtajan määrittelemässä, tietosuoja-asetuksen mukaisessa paikassa. Lääkkeen antanut työntekijä on viimekädessä vastuussa toteutuneen lääkehoidon kirjaamisesta. Erillisistä lääkehoidon annon toteutumisen kirjaamistavoista voidaan sopia lapsen yksiköllisessä lääkehoitosopimuksessa, esim. insuliinit voidaan kirjata huoltajan kanssa yhteistyössä sovitulla tavalla.

Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden annosta ja pakkauksessa jäljellä olevasta lääkemäärästä tehdään erillistä kulutuksen seurantaa. Seurannassa käytetään Lapsen lääkehoidon toteuttamisen -seurantalomaketta, jota käytetään lääkevalmiste kohtaisesti. Kun huoltaja toimittaa lääkkeen yksikköön, seurantalomakkeelle kirjataan toimitetun lääkkeen määrä. Kun lääkettä annetaan lapselle, seurantalomakkeen Huomioita-sarakkeeseen kirjataan annon jälkeen pakkaukseen jäljelle jäänyt lääkemäärä. Jos lääkkeet luovutetaan takaisin huoltajalle, seurantalomakkeelle kirjataan pakkauksessa jäljellä oleva, huoltajalle luovutettava lääkemäärä.

Päivän aikana toteutuneesta lääkehoidosta tiedotetaan huoltajaa hänen kanssaan sovitulla tavalla.

Lääkkeen annon kirjaamisen periaatteet ja käytännön toimintatavat:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- Mitä lääkkeen annon kirjaamisesta on käytännössä sovittu?
- PKV- ja huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden kulutuksen seurantakäytännöt?
- Kuka kirjaamisesta vastaa?
- Missä lomaketta säilytetään?
- Miten varmistetaan, ettei lääkkeen annon kirjaaminen unohdu?

Huoltajien informoinnin periaatteet ja käytännön toimintatavat:

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- Millä käytännön toimilla varmistetaan tiedonkulku, jotta oleellinen tieto lääkehoidon toteuttamisesta kulkeutuu huoltajalle asti

6.5. Vanhentuneiden tai tarpeettomien lääkkeiden käsittely

Vanhentuneet tai tarpeettomat lääkkeet ja hoitotarvikejätteet annetaan huoltajille, ja he vastaavat niiden asianmukaisesta toimittamisesta jätehuollon kuljetettavaksi tai apteekkiin. Injektiovälineet hävitetään siten, ettei pistotapaturman vaaraa synny jätteitä käsitteleville henkilöille. Esimerkiksi insuliinineulat kerätään muovipulloon, ja sen korkki laitetaan kiinni. Lääkehoitosopimuksen päättyessä jäljelle jääneiden lääkkeiden luovutus kirjataan Lapsen lääkehoidon toteuttaminen -lomakkeelle (liite 6)

Apukysymykset, jotka poistetaan, kun toimintatavat ja vastuut on kirjattu riittävällä tarkkuudella

- Millä käytännön toimilla varmistetaan tarpeettomien tai vanhentuneiden lääkkeiden antamisesta huoltajalle

7. Lääkehoitoon liittyvät riskit ja riskilääkkeet

Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä ja jatkuvia menettelyjä, joiden avulla tunnistetaan ja arvioidaan toimintaan liittyviä riskejä sekä määritetään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. Riskien tunnistamiseen voidaan käyttää esimerkiksi vaaratapahtumailmoitusmenettelystä saatua tietoa.

Taulukossa 1 on kuvattu varhaiskasvatukseen liittyviä mahdollisia riskitilanteita, jotka liittyvät toimintatapoihin. Varhaiskasvatuksen johdon (kunta/kaupunki/yksikkö) vastuulla on täydentää taulukkoa ja kuvata toimintatapoja, joilla riskin realisoituminen voidaan välttää. Kyseistä riskitaulukkoa käytetään henkilökunnan perehdytyksessä.

Taulukko 1. Lääkehoitoon liittyvät riskit varhaiskasvatuksessa ja toimintatavat niiden välttämiseksi

***HUOM!** Alla olevat kuvaukset ovat esimerkkejä toimintatavoista riskin välttämiseksi. Kunnissa, kaupungissa tai varhaiskasvatuksen yksiköissä muokataan kuvausta (vastuut ja konkreettinen kuvaus toimintatavasta) sekä tarvittaessa lisätään yksikön toimintaan sopivia toimintatapoja.*

Riski	Käytännönläheiset toimintatavat riskin välttämiseksi
Lääkkeestä tai sen oikeasta annostelusta ei ole saatavilla riittävästi tietoa, esim. lapsen yksilöllinen lääkehoitosopimus puuttuu tai siinä olevat tiedot ovat puutteellisia tai lääkepakkauksessa ei ole riittävästi tietoa lääkkeen oikeasta annostelusta.	<i>Esim.</i> - Määritellään, kenen vastuulla on laatia ja allekirjoittaa lääkehoitosopimukset. - Lääkehoitosopimuksen olemassa- ja voimassaolo varmistetaan aina kun huoltaja tuo uuden lääkepakkauksen säilytettäväksi yksikköön. - Kun huoltaja tuo lääkkeen, varmistetaan, että lääkepakkauksessa on riittävästi tietoa lääkehoidon toteuttamisesta oikein
Lääkettä ei ole saatavilla: Huoltaja ei ole toimittanut tarvittavia lääkkeitä yksikköön säilytettäväksi.	<i>Esim.</i> - Huoltajaa informoidaan hänen vastuistaan lääkehoitosopimuksen laatimisen yhteydessä; vastuut annetaan hänelle kirjallisena. - Aina kun pakkauksesta käytetään lääkettä, huoltajaa informoidaan siitä, paljonko lääkettä on jäljellä
Virheellinen lääkkeen säilyttäminen: Yksikössä säilytettävänä oleva lääke on vanhentunut	<i>Esim.</i> - Yksikössä on sovitut toimintatavat ja vastuut: • Lääkepakkauksen avaamis- tai käytettävä viimeistään päivämäärän kirjaamisesta, jos lääkevalmiste säilyy avattuna rajallisen ajan. • Yksikössä säilytettävien lääkkeiden käytettävä viimeistään päivämäärän tarkistamisesta säännöllisesti
Virheellinen lääkkeen säilyttäminen: Lääke muuttuu tehottomaksi väärin säilytysolosuhteiden vuoksi (esim.	<i>Esim.</i> - Yksikössä valvotaan lääkkeiden säilytyslämpötiloja, erityistä huomioita kiinnitetään jääkaapin lämpötiloihin (+2-+8°C)

insuliinien liiallinen lämpeneminen tai jäätyminen)	- Yksikössä on määritelty, miten usein lääkkeiden säilytystilojen valvontaa tehdään, ja miten se dokumentoidaan - Jos lämpötiloissa havaitaan poikkeama, siihen puututaan välittömästi
Virheellinen lääkkeen säilyttäminen: Yksikköön säilytettäväksi tuotu lääke päätyy luvattomaan käyttöön	<i>Esim.</i> - Toimintatavat riskin välttämiseksi huomioidaan erityisesti PKV- ja huumausainelääkkeiden säilytyksessä ja käytössä. - Lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa siten, että niihin on pääsy vain niillä henkilöillä, joilla on oikeus antaa kyseisiä lääkkeitä. - Kulutuksen seurannan käytännöt on perehdytetty kaikille lääkehoidon toteuttamiseen osallistuville työntekijöille - Lääkkeen antaminen kirjataan Lapsen lääkehoidon toteuttaminen -lomakkeelle. Lomakkeella seurataan pakkaukseen jäljelle jäänyttä lääkemäärää. - Säännöllisesti tarkistetaan, että pakkauksessa on jäljellä käyttöä vastaava määrä lääkettä.
Virheellinen lääkkeenanto: Lääke annostellaan lapselle, jolle kyseistä lääkettä ei ole määrätty.	<i>Esim.</i> - Lääkkeet on merkitty lapsen tiedoilla, siten, että ne ovat helposti ja selkeästi löydettävissä lääkkeen antohetkellä, toimintatavassa huomioidaan erityisesti hätätilanteiden lääkitys - Lääkepakkaukseen on kiinnitetty lapsen kuva - Jos mahdollista, ennen lääkkeen annostelua lasta pyydetään kertomaan oma nimi ja sitä tietoa verrataan lääkepakkauksessa olevaan nimeen. Tarvittaessa myös toista työntekijää voidaan pyytää varmistamaan lapsen henkilöllisyys
Virheellinen lääkkeenanto: Annetaan väärää lääkettä, lääke annostellaan väärällä annoksella tai käytetään väärää antoreittiä	<i>Esim.</i> - Lääkehoitoon osallistuva henkilökunta on perehdytetty lapsen lääkehoidon tarpeisiin. - Lääkkeen annostusohje on selkeästi kirjattu lääkepakkaukseen - Huoltajat perehdyttävät lääkehoitoa toteuttavan henkilöstön riittävällä tasolla - Lääkehoitosopimus on kirjattu riittävällä tarkkuudella
Virheellinen lääkkeenanto: enteraaliseen letkuun annosteltavaksi murskataan tai liuotetaan lääkevalmiste, joka tulisi niellä kokonaisena.	<i>esim.</i> - Huoltaja perehdyttää henkilökunnan huolellisesti lääkehoidon toteuttamiseen - Jokaisen lääkkeen käsittelystä on selkeä ohjeistus
Resurssit: Yksikössä ei ole paikalla henkilökuntaa, joka voisi lääkkeen annostella	<i>Esim.</i> - huolellinen työvuorosuunnittelu - sijaisjärjestelyt - varahenkilön nimeäminen

**Rivejä lisätään tarvittaessa*

Lapsen käyttämät lääkkeet voivat olla riskilääkkeitä, joiden virheellinen annostelu voi johtaa haittatapahtumaan. Erityisesti suuren riskin lääkkeiden virheannostelun seuraukset voivat olla vakavia (vakava haitta/vamma, joutuminen sairaalahoitoon/sairaalahoidon tai kuolema). Samalta näyttävät lääkepakkaukset tai lääkevalmisteiden nimet voivat helposti sekaantua keskenään ja aiheuttaa haittatapahtuman.

Taulukossa 2 on kuvattu lapsella mahdollisesti käytössä olevia suuren riskilääkkeitä, joiden virheannostelu estetään määrittelemällä turvalliset toimintatavat, joita henkilökunta noudattaa. Yksiköiden vastuulla on täydentää taulukkoa ja kuvata toimintatapoja, joilla riskin realisoituminen voidaan välttää. Kyseistä taulukkoa käytetään henkilökunnan perehdytyksessä.

HUOM! Alla olevat kuvaukset ovat esimerkkejä toimintatavoista riskin välttämiseksi. Kunnissa / kaupungeissa tai yksiköissä muokataan kuvausta (vastuut ja konkreettinen kuvaus toimintatavasta) sekä tarvittaessa lisätään yksikön toimintaan sopivia toimintatapoja.

Taulukko 2. Riskilääkkeet

Riskilääke	Keskeiset riskit	Toimintatavat riskin pienentämiseksi ja toimenpiteet, jos riski toteutuu
Insuliinit	Yliannostelu tai annostelu väärälle lapselle voi aiheuttaa verensokerin hengenvaarallisen laskun. Insuliinin antamatta jättäminen voi johtaa verensokerin nousuun ja ketoasidoosiin. Insuliinikynän käyttö ja pistotekniikka vaativat perehtymistä. Insuliinivalmisteen virheelliset säilytysolosuhteet voivat johtaa tehon menettämiseen. Eri tavalla vaikuttavat insuliinit voivat mennä sekaisin samankaltaisten nimien ja pakkausten vuoksi. Diabeteksen hoito vaatii säännöllistä verensokerin seuranta ja arvoihin reagoimista. Annosta säädetään verensokeriseurannan mukaan.	Henkilökunta on koulutettu ja perehdytetty diabeteksen hoitoon ja insuliinihoidon periaatteisiin. Lääkehoitosopimus on huolellisesti laadittu ja siinä on riittävät tiedot hoidon toteutumisen kannalta. Käytössä oleva insuliinikynä on merkitty lapsen tiedoilla. Merkintää ei tehdä korkkiin, jonka vaihtuminen tai irtoaminen on mahdollista. Aina ennen insuliinin pistämistä, varmistetaan luotettavasti, että insuliinia ollaan antamassa oikealle lapselle Aina ennen insuliinin pistämistä varmistetaan luotettavasti, että annos on asetettu oikein. Insuliinivalmisteiden säilytysolosuhteita valvotaan.

		Jos insuliinia on annosteltu väärälle lapselle, soitetaan välittömästi hätäkeskukseen 112
Parasetamoli	Maksavaurion riski jo pienillä yliannostuksilla, ja erityisesti toksisuus lisääntyy aliravitsemuksessa.	Lääkehoidon toteutuksessa varmistetaan, että lääkettä ei anneta liian lyhyellä antovälillä (esimerkiksi kaksi eri henkilöä antaa lääkkeen toisistaan tietämättä). Jos epäillään yliannostilannetta soitetaan välittömästi hätäkeskukseen 112.
Epilepsiahoitoon tarkoitettut lääkkeet (esim. Buccolam)	Työntekijät eivät huomaa tai tunnista epilepsiahoitoa ja ja kohtauslääkkeen anto viivästyy. Lääke annostellaan liian nopeasti tai väärällä tekniikalla, joka aiheuttaa riskin lääkkeen joutumisesta hengitysteihin. Lääkkeeseen liittyy väärinkäyttöriski.	Henkilökunnan on oltava perehtyneitä kohtauslääkkeen oikeaan antotapaan. Lääke annostellaan hitaasti ikenen ja posken väliseen tilaan. Tarvittaessa puolet annoksesta annostellaan hitaasti toiselle puolelle suuta. Jos kohtaus ei pääty 10 minuutin kuluessa lääkkeen annosta, soitetaan hätäkeskukseen 112. Lääkkeen annosta ja annoksesta on kerrottava ensiapua antamaan tulevien terveydenhuollon ammattilaisille.

**Rivejä lisätään tarvittaessa*

8. Lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumissa toimiminen

Yksikössä tunnistetaan mahdolliset lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumatilanteet sekä luodaan selkeät toimintamallit vaaratilanteiden ennaltaehkäisyyn sekä vaaratapahtumatilanteessa toimimiseen. Mahdolliset vaaratilanteet ja turvalliset toimintamallit kuvataan taulukkoon 1 ja toimintamallit perehdytetään lääkehoitoon osallistuva henkilökunnalle. Tarvittaessa toimintamalleista tiedotetaan myös muita työntekijöitä, joiden on niistä oltava tietoisia.

Lääkehoidon haitta- ja poikkeamatilanteessa suoritetaan **ensin välittömät, lapsen turvallisuuden varmistavat toimenpiteet**:

- Hälytetään apua. Tarvittaessa otetaan yhteyttä hätäkeskukseen tai ensiapuun.
- Toimitaan saatujen ohjeiden mukaisesti.
- Selvitetään vaaratilanteen aiheuttanut lääkeaine ja sen annos.
- Tehdään muut mahdolliset vaaran poistavat tai korjaavat toimenpiteet

Vaaratilanteesta, joka tapahtuu lapselle, on aina ilmoitettava huoltajalle. Läheltä piti -tilanteesta ilmoitusvelvollisuutta ei ole.

Kun akuutti tilanne on ohi, henkilökunta ilmoittaa vaaratilanteesta paikallisen menettelytavan mukaisesti. Ilmoittamisessa voidaan käyttää lomaketta, joka on tämän lääkehoitosuunnitelman liite 7 **tai** käytetään muuta paikallisesti sovittua tapaa ilmoittaa vaaratilanteesta. Vaaratilanneilmoitus laaditaan myös läheltä piti -tilanteissa. Jos henkilökunta tekee havainnon riskistä, joka saattaisi aiheuttaa vaaratilanteen, on niistäkin syytä ilmoittaa, jotta riskiin päästään puuttumaan ennen kuin se aiheuttaa vahinkoa lapselle.

Ilmoituksen sisältö:

- kuvaus vaaratilanteesta (mitä tapahtui, mitkä tapahtumat johtivat vaaratilanteeseen)
- mitä vaikutuksia vaaratilanteella oli lapsen vointiin
- tapahtumaan myötävaikuttaneet tekijät
- miten vaaratilanne hoidettiin
- ehdotus, miten tapahtuma voitaisiin jatkossa estää

Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja vastaa vaaratilanneilmoitusten käsittelystä, ja hän kutsuu mukaan työntekijät, joiden osallistumisen käsittelyyn hän katsoo tarpeelliseksi. Käsittelyn tarkoituksena on tunnistaa tapahtumaan johtaneet juurisyyt ja myötävaikuttaneet tekijät sekä suunnitella tarvittavat toimenpiteet, joilla vastaava tapahtuma voidaan jatkossa välttää. Ilmoituksen käsittelyn aikana voi olla tarpeen kysyä henkilökunnalta lisätietoja tapahtumasta, ja henkilökunta on velvoitettu vastaamaan heille esitettyyn lisätietopyyntöön. Vaaratilanteessa mukana ollutta työntekijää ei syyllistetä, vaan käsittelyssä keskitytään arvioimaan toimintatapoja ja ohjeita. Käsittelyn aikana tunnistetut ja suunnitellut kehittämistoimenpiteet perehdytetään kaikille lääkehoitoon osallistuville.

Käsitellyt ilmoitukset käydään säännöllisesti läpi henkilökunnan kanssa. Toimenpiteen tarkoituksena on keskustella avoimesti tapahtuneesta ja pyrkiä kiinnittämään henkilökunnan huomioita vaaratilanteen aiheuttaneeseen riskiin, jotta vastaavanlainen tapahtuma voidaan jatkossa välttää.

Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja vastaa vaaratilanneilmoituksen tiedoksiannosta kunnan/kaupungin varhaiskasvatuksesta vastaavalle taholle. Tilannekohtaisesti arvioituna, vaaratilanne tuodaan välittömästi tiedoksi myös hyvinvointialueen yhteistyötaholle. Erityisesti, jos vaaratilanne on syntynyt lääkehoitosuunnitelmaan kirjatun toimintatavan mukaisesti toimiessa, on siitä ilmoitettava hyvinvointialueelle. Yksittäinen vaaratilanneilmoitus lähetetään tiedoksi hyvinvointialueelle [Hyvaks-verkkosivuilta](#) löytyvällä sähköisellä Potilaan, asiakkaan tai läheisen ilmoituslomakkeella (Kuva 2).

Potilaan, asiakkaan tai läheisen ilmoitus

Tapahtumapäivä *

Tapahtumapäivä

☐ Tapahtumapäivä ei tiedossa

Tapahtuma-aika *

HH:mm

☐ Tapahtuma-aika ei tiedossa

Tapahtumapaikka *

Laita myös yksikön nimi, mikäli se on tiedossa

☐ Tapahtumapaikka ei tiedossa

Tapahtuman kuvaus *

Ehdota miten tapahtuma voitaisiin estää tai/ja mitä korjaavia toimenpiteitä on jo tehty

☐ Haluan, että minuun otetaan tarvittaessa yhteyttä

Lähetä

Kuva 2. Yksittäisen tapahtuman vaaratilanneilmoitus, joka annetaan tiedoksi hyvinvointialueelle.

Kunnan / kaupungin varhaiskasvatuksen johto laatii vähintään kaksi kertaa vuodessa koosteen kaikista alueen yksiköissä tapahtuneista vaaratilanteista, ja lähettää sen sähköpostilla hyvinvointialueen edustajille lääkitysturvallisuuskoordinaattori Asta Kähköselle (asta.kahkonen@hyvaks.fi) ja asiakas- ja potilasturvallisuusasiantuntija Tuula Saarikoskelle (tuula.saarikoski@hyvaks.fi).

Vaaratapahtumatilanteessa toimiminen:

Varhaiskasvatuksessa käytetään liitettä 7 vaaratilanteiden raportointiin ja tehdään myös läheltä piti-ilmoitus. Ilmoitus käsitellään varhaiskasvatusyksikössä ja toimitetaan varhaiskasvatuksen johtajalle. Vakavissa tilanteissa ilmoitus varhaiskasvatuksen johtajalle tehdään samana arkipäivänä.

Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja vastaa vaaratilanneilmoituksen tiedoksiannosta kunnan/kaupungin varhaiskasvatuksesta vastaavalle taholle. Varhaiskasvatuksen johtaja ilmoittaa vähintään kahdesti vuodessa hyvinvointialueen yhteistyötahoille (Asta Kähkönen/Tuula Saarikoski) koosteen ilmenneistä vaaratilanteista.

Kun akuutti tilanne on ohi, henkilökunta ilmoittaa vaaratilanteesta paikallisen menettelytavan mukaisesti. Ilmoittamisessa voidaan käyttää lomaketta, joka on tämän lääkehoitosuunnitelman liite 7 tai käytetään muuta paikallisesti sovittua tapaa ilmoittaa vaaratilanteesta.

Vaaratilanneilmoitus laaditaan myös läheltä piti -tilanteissa. Jos henkilökunta tekee havainnon riskistä, joka saattaisi aiheuttaa vaaratilanteen, on niistäkin syytä ilmoittaa, jotta riskiin päästään puuttumaan ennen kuin se aiheuttaa vahinkoa lapselle.

Ilmoituksen sisältö:

- kuvaus vaaratilanteesta (mitä tapahtui, mitkä tapahtumat johtivat vaaratilanteeseen)
- mitä vaikutuksia vaaratilanteella oli lapsen vointiin
- tapahtumaan myötävaikuttaneet tekijät
- miten vaaratilanne hoidettiin
- ehdotus, miten tapahtuma voitaisiin jatkossa estää

Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja vastaa vaaratilanneilmoitusten käsittelystä, ja hän kutsuu mukaan työntekijät, joiden osallistumisen käsittelyyn hän katsoo tarpeelliseksi. Käsittelyn tarkoituksena on tunnistaa tapahtumaan johtaneet juurisyyt ja myötävaikuttaneet tekijät sekä suunnitella tarvittavat toimenpiteet, joilla vastaava tapahtuma voidaan jatkossa välttää. Ilmoituksen käsittelyn aikana voi olla tarpeen kysyä henkilökunnalta lisätietoja tapahtumasta, ja henkilökunta on velvoitettu vastaamaan heille esitettyyn lisätietopyyntöön. Vaaratilanteessa mukana ollutta työntekijää ei syyllistetä, vaan käsittelyn aikana tunnistetut ja suunnitellut kehittämistoimenpiteet perehdytetään kaikille lääkehoitoon osallistuville.

Käsitellyt ilmoitukset käydään säännöllisesti läpi henkilökunnan kanssa. Toimenpiteen tarkoituksena on keskustella avoimesti tapahtuneesta ja pyrkiä kiinnittämään henkilökunnan huomioita vaaratilanteen aiheuttaneeseen riskiin, jotta vastaavanlainen tapahtuma voidaan jatkossa välttää.

Tarvittaessa kuvausta tarkennetaan yksikkökohtaisilla menettelytavoilla

- kuka vastaa uusien työntekijöiden perehdyttämisestä vaaratilanneilmoituksen tekemiseen
- kuka/ketkä ovat käytännössä vastuussa ilmoitusten käsittelemisestä
- miten/miten usein käsitellyt ilmoitukset käydään läpi henkilökunnan kanssa kanssa (esim. säännöllisesti kerran kk, kvartaaleittain, välittömästi tapahtuman jälkeen)

9. LIITTEET

Liite 1. Lääkehoidon perehdytyslomake – varhaiskasvatus

Perehdytettävä asia	Suoritettu (perehtyjän ja perehdyttäjän allekirjoitukset + pvm)
Lääkehoitosuunnitelma Yksikön lääkehoitosuunnitelmaan perehtyminen	
Lääkehoito-osaaminen ja sen varmistaminen - Lääkehoitoon kouluttautuminen - Lääkehoidon teoria- ja käytännön osaamisen varmistamisen käytännöt - Lääkehoitoon osallistumisen luvat - Yksikkökohtainen lupa (myöntäjänä varhaiskasvatuksen yksikön johtaja) - Lapsikohtainen lupa (myöntäjänä huoltaja)	
Lääkitysturvallisuus - Lääkehoidon toteuttamisen toimintatavat yksikössä - Yksikössä toteutettavaan lääkehoitoon liittyvät mahdolliset riskit - Riskilääkkeet	
Lääkkeiden säilytyskäytännöt - Lääkkeiden säilytystilat - Lukitukset, kulkuoikeudet, avainten säilyttäminen - Lääkkeiden merkitsemiskäytännöt - Lääkkeiden säilytyslämpötilojen seuranta - Lääkkeiden kestoaikaseurannan käytännöt - Lääkkeiden luovutuskäytännöt lääkehoitosopimuksen päättyessä	
Lääkehoidon toteuttamisen käytännöt - Lääkkeiden käsittelyn aseptiikka (mm. käsihygienia) - Lapsen tunnistaminen - Oikean lääkkeen ja annoksen varmistaminen - Lääkkeen antotavat ja niissä huomioitavat asiat (esim. suun kautta, ihonalaisena injektiona, inhalaationa) - Lääkevalmisteen liuottaminen, murskaaminen, puolittaminen, kapselien avaaminen (jos lääkehoidon toteuttamisen kannalta tarpeellista) - Lääkehoidon toteuttaminen nenämaha- tai PEG-letkuun (jos tarpeellista) - Rajallisesti avattuna tai huoneenlämmössä säilyvät valmisteet ja niiden merkitseminen - Toteutetun lääkehoidon kirjaaminen - Lääkehoidon vaikutusten seuranta ja kirjaaminen	

Yhteistyö- ja viestintäkäytännöt huoltajien kanssa	
PKV-lääkkeiden ja/tai huumausaineiksi luokiteltujen lääkkeiden käsittely - Käsittelyyn oikeutetut henkilöt - Kulutusseurannan käytännöt	
Hätäensiaputilanteet - Mahdolliset hätäensiaputilanteet - Hätäensiapulääkkeiden säilyttäminen - Hätäensiapulääkkeen antaminen, mm. oikea annos ja antotapa - Muu hätäensiaputilanteessa toimimiseen liittyvä ohjeistus	
Lääketiedon lähteet - Fimean lääkehaku - Duodecim Terveyskirjasto	
Lääkehoidon haitta- ja vaaratapahtumatilanteet - Toimintatavat tilanteissa, jos lääkettä annostellaan poikkeavasti - Huoltajalle kertominen - Haitta- ja vaaratapahtumien (läheltä piti tilanteet ja lapselle asti menneet) raportointikäytännöt	
Lääkkeiden väärinkäyttötilanteet - Lääkkeiden väärinkäytön ennaltaehkäisy - Väärinkäyttöepäilytilanteissa toimiminen	

Lääkehoidon tehtävien perehdytys on suoritettu	Päivämäärä
Perehtyjän allekirjoitus, allekirjoitus	
Perehtyjän esihenkilö, allekirjoitus	

Liite 2. Lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin - lääkehoitoon koulutettu työntekijä

Varhaiskasvatuksen yksikkö	
Luvan saaja, työntekijän nimi	Ammattitutkinto:
Työntekijän oikeudet osallistua lääkehoitoon Rastitetaan ne lääkehoidon tavat, johon tämä lupa oikeuttaa	○ Luonnollista tietä annosteltavat lääkkeet ○ Suun kautta tai suun limakalvolle ○ Silmään ○ Nenään ○ Korvaan ○ Inhaloiden keuhkoihin ○ Peräsuoleen ○ Iholle ○ Insuliini tai muu ihonalaisena injektiona toteutettava lääkehoito ○ Lihaksen sisäisesti annosteltava lääkehoito ○ Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien (PKV) tai huumausainelääkkeiden lääkehoito ○ Lääkehoidon toteuttaminen nenä-maha tai PEG-letkuun
Lääkehoidon teoriaosaamisen varmistaminen (yksityiskohdat kirjataan lomakkeen toiselle puolelle): Työntekijä on osoittanut teoriaosaamista suorittamalla vaaditut tentit Suorituspäivämäärä:	
Käytännön osaamisen varmistaminen (yksityiskohdat kirjataan lomakkeen toiselle puolelle): Työntekijä on osoittanut käytännön osaamista suorittamalla vaaditut näytöt Suorituspäivämäärä:	
Myönnän työntekijälle luvan osallistua lääkehoidon tehtäviin johtamassani yksikössä. Lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttaminen vaatii lapsikohtaisen luvan, jonka myöntää huoltaja. Lupa kirjataan lapsen lääkehoitosopimukseen.	
Yksikön johtajan nimi ja allekirjoitus	Päivämäärä:
Lupa on voimassa ____ / ____ / 20 saakka, jolloin työntekijän on osoitettava osaaminen uudelleen. Alkuperäisen luvan säilyttää työntekijä. Työnantaja säilyttää luvan kopion. Sekä työntekijän että työnantajan vastuulla on valvoa, että työntekijän asianmukaiset lääkehoidon luvat ovat voimassa hänen osallistuessaan lääkehoidon tehtäviin.	

Liite 2. Lääkehoidon teoriaosaamisen varmistaminen	Työntekijä on suorittanut seuraavat kurssit ja niiden tentit:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:

Käytännön osaamisen varmistaminen		Työntekijä on suorittanut seuraavat käytännön näytöt	
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:

Liite 3. Lupa osallistua lääkehoidon tehtäviin - lääkehoitoon kouluttamaton työntekijä

Varhaiskasvatuksen yksikkö	
Luvan saaja, työntekijän nimi	Ammattitutkinto:
Työntekijän suostumus lääkehoidon tehtäviin:	Työntekijän allekirjoitus ja päivämäärä:
Työntekijän oikeudet osallistua lääkehoitoon Rastitetaan ne lääkehoidon tavat, johon tämä lääkelupa oikeuttaa	○ Luonnollista tietä annosteltavat lääkkeet ○ Suun kautta tai suun limakalvolle ○ Silmään ○ Nenään ○ Korvaan ○ Inhaloiden keuhkoihin ○ Peräsuoleen ○ Iholle Yksittäistapauksissa ja harkinnan mukaan: ○ Insuliini tai muu ihonalaisena injektiona toteutettava lääkehoito ○ Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien (PKV) tai huumausainelääkkeiden lääkehoito ○ Lääkehoidon toteuttaminen nenämaha tai PEG-letkuun
Työnantajan vastuulla on järjestää työntekijälle riittävä lääkehoidon koulutus. Lääkehoidon koulutuksen nimi: Suorituspäivämäärä: Koulutus on suoritettu hyväksytysti, vahvistajan allekirjoitus ja nimen selvennys:	
Lääkehoidon teoriaosaamisen varmistaminen (yksityiskohdat kirjataan lomakkeen toiselle puolelle): Työntekijä on osoittanut teoriaosaamista suorittamalla vaaditut tentit Suorituspäivämäärä:	
Käytännön osaamisen varmistaminen (yksityiskohdat kirjataan lomakkeen toiselle puolelle): Työntekijä on osoittanut käytännön osaamista suorittamalla vaaditut näytöt Suorituspäivämäärä:	
Myönnän työntekijälle luvan osallistua lääkehoidon tehtäviin johtamassani yksikössä. Lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttaminen vaatii lapsikohtaisen luvan, jonka myöntää huoltaja. Lupa kirjataan lapsen lääkehoitosopimukseen.	
Yksikön johtajan nimi ja allekirjoitus	Päivämäärä:
Lupa on voimassa ____ / ____ / 20 saakka, jolloin työntekijän on osoitettava osaaminen uudelleen. Alkuperäisen luvan säilyttää työntekijä. Työnantaja säilyttää luvan kopion. Sekä työntekijän että työnantajan vastuulla on valvoa, että työntekijän asianmukaiset lääkehoidon luvat ovat voimassa hänen osallistuessaan lääkehoidon tehtäviin.	

Liite 3. Lääkehoidon teoriaosaamisen varmistaminen	Työntekijä on suorittanut seuraavat kurssit ja niiden tentit:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Teoriakurssin / tentin nimi: Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:

Liite 3. Käytännön osaamisen varmistaminen		Työntekijä on suorittanut seuraavat käytännön näytöt	
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:
Näytön nimi:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:	Hyväksytty ☐ Hylätty ☐ Suorituspäivämäärä: Suorituksen vahvistajan allekirjoitus:

Liite 4. LAPSEN PITKÄAIKAISEN LÄÄKITYKSEN LÄÄKEHOITOSOPIMUS

Tätä sopimus pohjaa käytetään, kun lapsella on pitkäaikainen sairaus, jonka hoitaminen vaatii välttämätöntä lääkehoitoa varhaiskasvatuspäivän aikana esim. diabetes, allergia, astma, epilepsia. Lomakkeita laaditaan kaksi (2) kappaletta, joista toinen annetaan huoltajalle ja toinen säilytetään varhaiskasvatuksen yksikössä viiden (5) vuoden ajan tietoturvalisessa paikassa.

<u>Lapsen nimi</u>	<u>Syntymäaika</u>
<u>Huoltajan nimi/nimet ja puhelinnumero</u>	
<u>Yksikön tiedot</u>	

Lapsen lääkkeet ja lääkehoito	
Lääkkeen käyttötarkoitus / lääkityksen syy:	
Lääkkeen nimi ja vahvuus:	
Lääkkeen annostusohje: (annos, antoaika, antotapa ja muut lääkkeen antoon liittyvät tiedot) Miten toimitaan, jos annostusohje muuttuu sopimuksen voimassaolon aikana:	
Lääkkeen vaikutuksen seurantaohjeet:	
Muuta huomiotavaa, esim. lääkkeen mahdolliset haittavaikutukset:	
Lääkkeen säilytysohje:	
Menettelytapa poikkeustilanteissa, esim. retkillä:	
Tilanteet, joissa huoltajaan otetaan aina yhteyttä:	

Lääkehoitosopimus on voimassa: ____ / ____ 20____ alkaen

Ohjeen laatija(t):
Hyväksytty:
Päiväys:

Julkisuustaso:
Asiasanat:

LUPA LAPSIKOHTAISEN LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEEN VARHAISKASVATUSPÄIVÄN AIKANA

Huoltaja ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö on perehdyttänyt seuraavat varhaiskasvatuksen yksikön työntekijät lapsen lääkehoidon toteuttamiseen, ja varmistunut heidän osaamisestaan. Allekirjoituksellaan huoltaja ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö vahvistaa, että alle nimetyt työntekijät saavat toteuttaa lääkehoitoa huollettavalle tähän sopimukseen kirjattujen yksityiskohtien mukaisesti. Työntekijä on velvollinen noudattamaan tähän sopimukseen kirjattuja yksityiskohtia. Lääkehoitosopimusta laadittaessa on sovittu, millä keinoilla varhaiskasvatuspäivän aikana tapahtuneesta lääkkeenannosta tiedotetaan huoltajaa.

LAPSEN LÄÄKEHOITOAA SAAVAT TOTEUTTAA SEURAAVAT HENKILÖT:

Työntekijän nimi, ammattinimike	Työntekijän allekirjoitus

ALLEKIRJOITUKSET:

Lapsen huoltaja, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:
Muu perehdyttäjä nimi ja ammattinimike	Päivämäärä: Allekirjoitus:
Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:

Tiedote: huoltaja rooli ja vastuu

- Kertoa heti hoidon alkaessa lapsen terveyteen liittyvistä seikoista, kuten kroonisista sairauksista, jotka voivat vaikuttaa hänen turvallisuuteensa varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Kertoa kaikista muutoksista, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen, kuten voinnissa tai lääkeshoidossa tapahtuneet muutokset.
- Laatia yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lääkehoitosopimus, joka ohjaa lääkeshoidon toteuttamista varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Perehdyttää henkilökuntaa lääkkeiden oikeaan säilyttämiseen, käyttöön ja annosteluun.
- Myöntää lupa lapsikohtaisen lääkeshoidon toteuttamiseen.
- Konsultoida tarvittaessa muita ammattilaisia (esim. diabeteshoitaja, kuntoutusohjaaja), ja pyytää heitä osallistumaan lääkehoitosopimuksen laatimiseen sekä lääkeshoidon toteuttamisen perehdyttämiseen.
- Toimittaa tarvittavat lääkkeet ja niiden annosteluun soveltuvat välineet säilytettäväksi varhaiskasvatuksen yksikön tiloihin alkuperäispakkauksessa ja lapsen tunnistetiedoilla merkittynä.
- Huolehtia vanhentuneiden tai muutoin tarpeettomien lääkkeiden sekä lääkkeiden annostelussa tarvittavien välineiden toimittamisesta jätehuollon kuljetettavaksi tai hävitettäväksi paikalliseen apteekkiin.

Liite 5. LAPSEN LYHYTAIKAISEN LÄÄKITYKSEN LÄÄKEHOITOSOPIMUS

Tätä sopimus pohjaa käytetään, kun lapsella on sairaus, jonka hoitaminen vaatii tilapäistä, mutta lääkehoidon onnistumisen kannalta välttämätöntä lääkehoidon toteuttamista varhaiskasvatuspäivän aikana, esimerkiksi antibioottikuuri. Lomakkeita laaditaan kaksi (2) kappaletta, joista kopio annetaan huoltajalle ja alkuperäinen säilytetään yksikössä viiden (5) vuoden ajan tietoturvalisessä paikassa.

<u>Lapsen nimi</u>	<u>Syntymäaika</u>
<u>Huoltajan nimi/nimet ja puhelinnumero</u>	
<u>Yksikön tiedot</u>	

Lapsen lääkkeet ja lääkehoito	
Lääkkeen käyttötarkoitus / lääkityksen syy:	
Lääkkeen nimi ja vahvuus:	
Lääkkeen annostusohje: (annos, antoaika, antotapa ja muut lääkkeen antoon liittyvät tiedot) Miten toimitaan, jos annostusohje muuttuu sopimuksen voimassaolon aikana:	
Lääkkeen vaikutuksen seurantaohjeet:	
Muuta huomioitavaa, esim. lääkkeen mahdolliset haittavaikutukset:	
Lääkkeen säilytysohje:	
Menettelytapa poikkeustilanteissa, esim. retkillä:	
Tilanteet, joissa huoltajaan otetaan aina yhteyttä:	

Lääkehoitosopimus on voimassa ajanjaksolla: ____ / ____ 20 ____ - ____ / ____ 20 ____

Ohjeen laatija(t):
Hyväksytty:
Päiväys:

Julkisuustaso:
Asiasanat:

LUPA LAPSIKOHTAISEN LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMISEEN VARHAISKASVATUSPÄIVÄN AIKANA

Huoltaja ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö on perehdyttänyt seuraavat varhaiskasvatuksen yksikön työntekijät lapsen lääkehoidon toteuttamiseen, ja varmistunut heidän osaamisestaan. Allekirjoituksellaan huoltaja ja/tai terveydenhuollon ammattihenkilö vahvistaa, että alle nimetyt työntekijät saavat toteuttaa lääkehoitoa huollettavalle tähän sopimukseen kirjattujen yksityiskohtien mukaisesti. Työntekijä on velvollinen noudattamaan tähän sopimukseen kirjattuja yksityiskohtia. Lääkehoitosopimusta laadittaessa on sovittu, millä keinoilla varhaiskasvatuspäivän aikana tapahtuneesta lääkkeenannosta tiedotetaan huoltajaa.

LAPSEN LÄÄKEHOITOA SAAVAT TOTEUTTA SEURAAVAT HENKILÖT:

Työntekijän nimi, ammattinimike	Työntekijän allekirjoitus

ALLEKIRJOITUKSET

Lapsen huoltaja, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:
Muu perehdyttäjä nimi ja ammattinimike	Päivämäärä: Allekirjoitus:
Varhaiskasvatuksen yksikön johtaja, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:

Tiedote: Huoltaja rooli ja vastuu

- Kertoa heti hoidon alkaessa lapsen terveyteen liittyvistä seikoista, kuten kroonisista sairauksista, jotka voivat vaikuttaa hänen turvallisuuteensa varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Kertoa kaikista muutoksista, jotka vaikuttavat lapsen turvallisuuteen, kuten voinnissa tai lääkehoidossa tapahtuneet muutokset.
- Laatia yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lääkehoitosopimus, joka ohjaa lääkehoidon toteuttamista varhaiskasvatuspäivän aikana.
- Perehdyttää henkilökuntaa lääkkeiden oikeaan säilyttämiseen, käyttöön ja annosteluun. Lääkehoidon vaativuustasosta riippuen, huoltaja voi perehdyttää yhden työntekijän lääkehoidon toteuttamiseen, ja antaa hänelle luvan perehdyttää muita työntekijöitä, jos sille on tarvetta.
- Myöntää lupa lapsikohtaisen lääkehoidon toteuttamiseen.
- Konsultoida tarvittaessa muita ammattilaisia (esim. diabeteshoitaja, kuntoutusohjaaja), ja pyytää heitä osallistumaan lääkehoitosopimuksen laatimiseen sekä lääkehoidon toteuttamisen perehdyttämiseen.
- Toimittaa tarvittavat lääkkeet ja niiden annosteluun soveltuvat välineet säilytettäväksi varhaiskasvatuksen yksikön tiloihin alkuperäispakkauksessa ja lapsen tunnistetiedoilla merkittynä.
- Huolehtia vanhentuneiden tai muutoin tarpeettomien lääkkeiden sekä lääkkeiden annostelussa tarvittavien välineiden toimittamisesta jätehuollon kuljetettavaksi tai hävitettäväksi paikalliseen apteekkiin.

Liite 6 LAPSEN LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN

Tälle lomakkeelle kirjataan lääkehoitosopimuksen mukaisesti varhaiskasvatuspäivän aikana toteutunut lääkehoito. Lomaketta säilytetään varhaiskasvatuksen yksikössä viiden (5) vuoden ajan tietoturvalisessa paikassa. Huoltajalla on oikeus tietää varhaiskasvatuspäivän aikana toteutuneesta lääkeshoidosta, ja kuka lääkehoitoa on toteuttanut. Tiedonkulun käytänteistä sovitaan lapsen lääkehoitosopimusta laadittaessa.

<u>Lapsen nimi</u>	<u>Syntymäaika</u>
<u>Huoltajan nimi/nimet ja puhelinnumero</u>	
<u>Yksikkö</u>	

Pvm+klo	Lääke ja vahvuus	Annos	Lääkkeen antaja/allekirjoitus	Huomioita*

*Syy lääkkeen annolle. PKV- tai huumausaineeksi luokitellun lääkkeen pakkaukseen jäljelle jäänyt lääkemäärä. Muu lääkkeenantoon liittyvä tarkenne.

Ohjeen laatija(t):
Hyväksytty:
Päiväys:

Julaisuustaso:
Asiasanat:

Lääkehoitosopimuksen päättyessä tai lääkkeiden vanhentuessa jäljelle jääneet lääkkeet palautetaan huoltajalle.

Palautettujen lääkkeiden tiedot:

Lääkkeet vastaanottanut huoltaja, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:
Lääkkeet luovuttanut työntekijä, nimi	Päivämäärä: Allekirjoitus:

Liite 7. VAARATILANTEEN RAPORTOINTI

Työntekijä laatii havaitsemastaan vaaratilanteesta raportin, joka toimitetaan vaaratilanteiden käsittelystä vastaavalle henkilölle (yksikön johtaja). Käsittelyssä ilmenneet asiat käydään läpi yksikön työntekijöiden kanssa, ja tavoitteena on estää vastaavanlaisen vaaratilanteen syntyminen jatkossa.

Lapsen lääkityksessä tapahtunut poikkeama ilmoitetaan välittömästi huoltajille.

Yksikön tiedot	
Tapahtuman päivämäärä	Lääkkeen nimi ja vahvuus

Tapahtuman tiedot:

Tapahtuman luonne:	☐ läheltä piti ☐ tapahtui lapselle, milloin ja kenen toimesta huoltajalle on ilmoitettu:	
Missä vaiheessa tapahtuma syntyi: ☐ lääkehoitosopimuksen laatiminen ☐ yhteistyö huoltajan kanssa ☐ huoltajan antama perehdytys ☐ tiedon välittäminen (huoltajalta yksikköön tai yksiköstä huoltajalle) ☐ lääkkeiden tuominen yksikköön ☐ lääkkeiden poisvienti yksiköstä ☐ lääkkeiden säilyttäminen yksikössä ☐ lääkettä säilytetty väärässä paikassa ☐ lääkettä säilytetty väärässä lämpötilassa ☐ lääke vanhentunut	☐ lääkkeen antaminen lapselle ☐ väärä lapsi ☐ väärä lääke ☐ väärä annos ☐ väärä antotapa ☐ väärä aika ☐ lääkehoidon kirjaaminen ja seuranta ☐ annettu lääkehoito kirjaamatta tai kirjattu virheellisesti ☐ puute lääkehoidon vaikutusten seurannassa ☐ Muu tapahtuma, mikä	
Tapahtuman syyt: ☐ Kiire, pula resursseista ☐ Puutteellinen perehdytys, puutteelliset tiedot lapsen lääkkeestä ☐ Huoltaja toimittanut väärän lääkkeen ☐ Lapsi ei suostu ottamaan lääkettä	☐ Inhimillinen erehdys ☐ Väsymys ☐ Ympäristön aiheuttamat häiriöt ☐ Muu syy, mikä	
Kuvaile tapahtumaa ja tapahtumaan johtaneita tekijöitä / olosuhteita mahdollisimman tarkasti:		
Miten tapahtuma vaikutti lapsen vointiin:		

Ohjeen laatija(t):
 Hyväksytty:
 Päiväys:

Julkisuustaso:
 Asiasanat:

Mitkä tekijät myötävaikuttivat tapahtumaan:

Miten tilanne hoidettiin:

Ehdotus, miten toimintamallia voitaisiin muuttaa, jotta vastaavan kaltainen tilanne voidaan jatkossa ennaltaehkäistä:

Tiedot tapahtumasta on toimitettu vastuuhenkilölle / käsittelijälle:

pvm.	Allekirjoitus:
------	----------------

Käsittelyn tiedot:

Käsittelijä: nimi ja tehtävä organisaatiossa:	Käsittelyn päivämäärä
Käsittelyn aikana ilmi tulleet asiat (esim. onko toimintatavasta ohje, toimittiinko ohjeen mukaisesti, onko ohjeessa puutteita)	
Toimenpiteet, joilla vastaavanlaisen tapahtuman syntyminen voidaan estää (esim. kuvaus toimintatavan muutoksesta):	
Millä tavalla toimenpiteiden toteutumista ja vaikutusta seurataan:	
Seurannan vastuuhenkilö:	
Onko katsottu tarpeelliseksi ilmoittaa tapahtumasta hyvinvointialueelle:	
Ei ☐ Kyllä ☐ , milloin ilmoitettu	

Ohjeen laatija(t):
Hyväksytty:
Päiväys:

Julkisuustaso:
Asiasanat: